

Budget 2024

Västra Götalandsregionen

samt plan för ekonomi 2025–2026

Centerpartiet

VÄSTRA GÖTALAND

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
Förord gruppleddare	2
Utmaningar och fokus i budgeten inför 2024	4
Om budgeten och dess roll i styrmodellen	6
Den nya politiska organisationen	7
Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen	7
Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten	7
Sammanställning av budgetens mål	8
Uppföljning av budgeten	9
2. Västra Götalandsregionens verksamhet	9
Hälso- och sjukvård	9
Regional utveckling	21
Infrastruktur- och kollektivtrafik	26
Kultur	28
3. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner	30
Regionstyrelsen	30
Fastigheter	30
Service	30
Inköp	31
Säkerhet och beredskap	31
4. Västra Götalandsregionens medarbetare	32
5. Hållbarhet	34
6. Västra Götalandsregionens ekonomi	34
Ekonomisk utblick	34
Skatteintäkter och generella statsbidrag	35
Fördelning regionbidrag och satsningar under året	35
Fördelning av riktade statsbidrag	37
Investeringar	38
Pensionsåtagandet	38
God ekonomisk hushållning	38
7. Ekonomitabeller	40
Resultaträkning	40
Balansräkning	40
8. Besluts punkter	41

1. Inledning

Förord gruppleddare

En budget för fortsatt tillväxt i en orolig tid

För att möta det tuffa ekonomiska läge som Västra Götalandsregionen befinner sig i presenterar Centerpartiet en budget som bidrar till att länets hälso- och sjukvård, med folkhälsa och tandvård, kollektivtrafik, kultur, miljö och regional tillväxt kan fortsätta att utvecklas framåt läget till trots.

I en tid med mer ekonomisk oro behöver politiken fokusera på att driva en arbetsmarknadspolitik som ser till att företag kan växa och jobb skapas. Det är grunden till en stark välfärd. Den underbalanserade budgeten som presenteras motiveras av synnerliga skäl med hänsyn till en turbulent omvärld och den globala ekonomin, där kostnaderna för läkemedel och material ökar mer än intäkterna, men också för att möta upp den tillfälliga och kraftiga ökningen av pensionskostnader.

Sveriges regioner står inför två ekonomiskt svåra år 2023 och 2024, men tack vare att Västra Götalandsregionen levererat positiva resultat tidigare år är det möjligt att möta det försämrade läget med en underbaserad budget. Samtidigt kräver situationen prioriteringar, tydlig styrning och kontroll över kostnadsutvecklingen. För att värna regionens kärnverksamheter och patientnära aktiviteter läggs ett krav om effektivisering på koncernkontoret och frysta hyreskostnader för regionens interna fastigheter. Arbetet med minskad byråkrati och ökad tillsynsstyrning måste intensifieras. Det handlar om att flytta ansvar, makt och befogenheter närmare det närvarande ledarskapet ute i verksamheterna. Det är viktigt för att Västra Götalandsregionen ska kunna återgå till att kunna leverera positiva resultat igen från år 2025.

Vi står också inför stora prioriteringsdiskussioner kopplat till tillgången till kompetens. Andelen äldre ökar betydligt mer än andelen i arbetsför ålder vilket försvårar möjligheten att personalförsörja alla verksamheter. För att locka dagens unga måste Västra Götalandsregionen vara en attraktiv arbetsgivare. Goda arbetsvillkor, moderna anställningar och fler karriärvägar är en förutsättning för att personalen ska känna större engagemang i sitt yrke. Erfarenhet och kompetens ska avspeglas i löneutvecklingen. Flera insatser har gjorts, bland annat särskilda satsningar på personalen inom dygnet-runt-vården med ökade ob-tillägg, en treårig satsningen på konkurrenskraftiga löner samt en satsning på att förstärka kapaciteten i intensivvården, viktiga satsningar som ligger kvar.

För att attrahera framtidens arbetskraft krävs det att vi tänker smart och hittar nya lösningar och arbetssätt. Vi behöver en hälso- och sjukvård som fungerar för tiden vi lever i. Centerpartiets mål är att invånarna i Västra Götaland ska få tillgång till mer vård på hemmaplan vilket kräver att den nära vården med vårdcentralerna som bas byggs ut. Det är i primärvården som invånarnas behov ska mötas och vårdutbudet ska utgå från lokala förutsättningar. Det betyder att utbudet både kan och ska se olika ut. Det finns över 200 vårdcentraler i Västra Götaland varav hälften drivs av regionen inom ramen för Närhälsan och hälften av privata vårdgivare. Vårdcentralerna är en bra infrastruktur att bygga vidare på. Tillsammans med de nya UPH-mottagningarna (ungas psykiska hälsa) som hjälper barn och unga med råd och stöd för att hantera oro, ångest och stress bygger vi upp en stark första linjens vård. De förebyggande och behandlande insatser som görs tidigt i barn och ungas liv skapar stora värden för framtida hälsa. Vi har goda erfarenheter av att invånare själva får välja sin vårdcentral och vill därför se att fler vårdval etableras, exempelvis för mödravård och gynekologi. Fler vårdgivare ger större valfrihet och bättre tillgänglighet för patienterna, men också mer valfrihet för alla som arbetar inom vården.

Vårdcentralerna är en viktig pusselbit för att säkerställa en god och nära vård. Med välfungerande vårdcentraler kan mer avancerad sjukvård ges nära, öppettider förbättras och fler digitala vårdmöten erbjudas så att fler kan få hjälp fler tider på dygnet. Andelen av sjukvårdens samlade resurser som går till vårdcentralerna bör därför öka till minst 25 procent. Detta ger våra större sjukhus med akutmottagningarna och den specialiserade vården inom barn- och ungdomspsykiatrien bättre förutsättningar att fokusera på de patienter som behöver deras resurser. För att förbättra tillgängligheten och påskynda omställningen förstärker Centerpartiet sjukvårdsbudgeten med 200 miljoner kronor utöver de 1,2 miljarder som motsvarar en uppräkningsökning av två procent och den ekonomiska effekt som kommer med befolkningsökningen. Mer vårdproduktion av fristående aktörer behöver upphandlas. Alla insatser behövs och om antalet utförare i vården ökar, kan väntetiderna för besök och behandlingar kortas.

Inom regional utveckling är den regionala utvecklingsstrategin vägledande. Den gröna omställningen och att arbeta med kompetensförsörjning är avgörande för framtiden. Idag är bristen på kompetens omfattande på stora delar av arbetsmarknaden, vilket är ett hinder för företagens och regionens tillväxt. Vi måste se till att ungdomar fullföljer sina studier, att människor har jobb och

att företagen har rätt kompetens. Västra Götalandsregionen behöver utöka det regionala utbildningsansvaret och som region höja vår röst mot regeringen för att få slut på kompetensutvisningar och utvisningar av utländska studenter som kan börja jobba. Det nya försörjningskravet är direkt skadligt för välfärden.

Insatser för att klara kompetensförsörjningen handlar även om tillgången till kollektivtrafik kopplad till både arbetsplatser och utbildningsorter. Nya stora företagsetableringar i vårt län gör att arbetsmarknaden växer vilket ställer ytterligare krav på en utbyggd kollektivtrafik. Vi lyfter därför in ett tydligt fokus på resande till arbete och studier i budgeten. Vår prioritet är att bygga ut kollektivtrafiken i alla delar av Västra Götaland så att fler kan resa mellan hem, jobb och studier.

Förutom att kulturlivet är värdeskapande för individen är det också en viktig faktor för Västsveriges attraktivitet. Ett rikt kulturliv är ett tecken på en bra livsmiljö för dem som redan bor i regionen, men också för att locka andra att besöka eller bosätta sig här. Därför är det viktigt att vi stärker kulturutbudet för barn och unga, och stimulerar fler mötesplatser mellan generationer över hela Västra Götaland.

Från näringslivet kommer stark kritik mot att politiker inte godkänner tillräckligt med ny elproduktion, till exempel byggen av både land och havsbaserade vindkraftverk. Såväl kommuner, regionen som regeringen måste alla dra sitt strå till stacken för att möta det ökade behovet av el och snabba på tillståndsprocesserna för ny elproduktion. Det är helt avgörande för att industri- och transportsektorn här i Västsverige ska kunna ställa om från ett fossilberoende till fossiloberoende, och för att nya planerade investeringar ska komma till stånd. Omställningen är nödvändig för klimatet, men också en förutsättning för att vår region ska stå sig konkurrensmässigt på en global marknad. Det handlar om att skapa jobb här i Västsverige. Västra Götalandsregionen är en viktig part för att driva på för politiska beslut i den riktningen.

Cecilia Andersson, gruppledare och regionråd (C)

Utmaningar och fokus i budgeten inför 2024

Västra Götalandsregionens verksamheter påverkas av händelser i omvärlden

Västsveriges styrka genom tiderna bygger på en generös och välkomnande öppenhet mot omvärlden. Det är invånarna som är Västra Götalands största tillgång. Det ska vi bygga vidare på. Samtidigt gör säkerhetsläget i Europa att beredskapen behöver stärkas. Västra Götalandsregionen ("VGR" eller "regionen"), kommuner, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle behöver samverka och stå stadigt tillsammans. Vi behöver knyta samman hela Västra Götaland. Öka närheten mellan stad och landsbygd, så att såväl städernas som landsbygdens fulla potential nyttjas och att invånarna kan bo, leva och verka i hela länet.

VGR har de senaste åren gjort positiva ekonomiska resultat, men konjunkturläget har försämrats väsentligt under året. I en tid med mer ekonomisk oro behöver politikens fokus vara att människor har jobb och sysselsättning. När fler människor har ett jobb att gå till kan Sverige också i framtiden ha en bra välfärd och ett starkt socialt skyddsnet. Jobb och sysselsättning tillsammans med civilsamhället och dess folkrörelser och förenings- och kulturliv har stor betydelse för samhällsutvecklingen; för bättre hälsa, för gemenskap, för förståelse för varandra och för att vi ska kunna leva friska och aktiva liv. För att våra barn och unga ska få en mer meningsfull vardag och finna framtidstro.

VGRs framgång är breda politiska överenskommelser, ekonomiskt ansvarstagande, långsiktiga inriktningar med utvecklingsfokus samt ett förtroendefullt samarbete mellan politik och förvaltning. Genom att koppla samman uppdrag inom hälso- och sjukvården med regional utveckling, kultur och kollektivtrafik samt dra nytta av VGRs storlek och samlade kompetens kan regionen i samverkan med andra aktörer i samhället utveckla lösningar och påvisa att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjligt.

Elbehovet i Västsverige behöver en snabb lösning

Västra Götaland är Sveriges industriella motor, en av världens mest innovativa regioner och därmed en bas för vårt lands ekonomi och innovationskraft. Samtidigt har Västra Götaland ett särskilt stort ansvar i den gröna omställningen då en stor andel av den tunga oljebaserade industrin finns här. Industrins omställning är nödvändig för att klara klimatutmaningen, men också för att klara konkurrenskraften för jobb, skatteintäkter och en positiv utveckling. Företagen, inte minst de stora företagen i Västra Götaland, har fokuset på att klara omställningen och den internationella konkurrensen. VGR ska vara en part som bidrar till att driva på för politiska beslut i den riktningen, dels genom att fortsätta skapa samarbeten mellan akademi, företag och samhällsaktörer, dels för att få en bättre förståelse för företagets behov och förutsättningar för att klara omställningen.

Omställningen kräver förnybar el. Endast 30 procent av Västra Götalands elbehov produceras idag inom länet, samtidigt innebär nya företagsetableringar och omställningen att industri och transportsektorns elbehov kommer att öka kraftigt de närmaste åren. Den stora bristen på el och elnätskapacitet riskerar att äventyra framtida jobb. Staten, regioner och kommuner måste alla ta sitt ansvar för att identifiera konkreta åtgärder för att skapa mer lokal elproduktion. Därtill måste Svenska kraftnät påskynda förstärkningar av stamnätet i och till Västsverige för att lösa kapacitetsbristen. Det är helt avgörande för att industri och transportsektorn i Västsverige ska kunna ställa om, och för att nya planerade investeringar ska komma till stånd. Energigemenskaper är ett sätt för människor att bygga ut den lokala elproduktionen, därför bör VGR utarbeta en strategi för att ge invånarna såväl kunskapsstöd som ekonomiskt stöd. Internt arbetar VGR redan med att minska sin energiförbrukning, men arbetet med energieffektivisering och energiomställning behöver utvecklas ytterligare. Alla VGRs offentliga fastigheter ska inventeras för att se om det går att sätta upp solceller och krav ska ställas på att alla nya offentliga byggnader förbereds för solceller.

En bättre värld genom textila innovationer

Utsläppen av växthusgaser minskar långsamt, och natur, hav och sjöar är ständigt utsatta för nedskräpning, mikroplaster, läkemedelsrester, kemikalier efter tvätt av textilier, orsakade av oss människor. Farliga ämnen som kan förgifta djur, rubba hela ekosystem och hamna i maten vi äter. Samtidigt har Västra Götaland stora möjligheter att bli världsledande inom hållbar industri, både när det gäller att ställa om processindustrin till användning av nya material från bland annat skogen, samt mer av återvinning, återanvändning och uppgradering av textilier. Det är innovation och kompetens som kommer att lösa klimatutmaningarna.

Den globala textilindustrin är resurskrävande, orsakar stora växthusutsläpp, miljöförstöring och dålig arbetsmiljö. Dessutom genererar den stora mängder avfall. Varje svensk slänger i genomsnitt 7,5 kg textil per år. Tjugofem procent av de kläder som tillverkas säljs inte utan blir svinn direkt. Så kan vi inte fortsätta. Från 2025 ställer EU krav på separat insamling av textilavfall och det diskuteras storskaliga investeringar i industriell infrastruktur, så kallade återvinningshubbar för

avancerad återvinning. För att Västsverige som har en stark och innovativ textilbransch ska bli en föregångare i Europa i omställningen till en cirkulär ekonomi bör VGR, inom det regionala utvecklingsansvaret, verka för att minst en återvinningshubb ska ligga i Västra Götaland.

Bristen på kompetens hindrar tillväxt

Klimatomställningen gör att inriktningen på den västsvenska arbetsmarknaden nu byter spår, och vi som bor här behöver rustas för förändringen. Traditionella industrijobb och fabriker ställer om. Elektrifiering och digitalisering introduceras på en mängd arbetsplatser. Linjära arbetsflöden blir cirkulära. Nya yrken växer fram och vissa yrken kommer helt försvinna. I Västra Götaland är bristen på kompetens omfattande på stora delar av arbetsmarknaden, vilket är ett hinder för företagets och regionens tillväxt. Hela 40 procent av det privata näringslivet upplever brist på rätt arbetskraft och likaså är bristen på vårdpersonal på sjukhus och äldreboenden stor. Samtidigt finns det grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Närmare 16 procent av alla barn och unga i Västra Götaland lämnar grundskolan utan godkända betyg. Känslan av utanförskap och brist på framtidstro är en utmaning i samhället.

Det måste vara lättare för människor att förnya sina kunskaper och ta sig an nya arbetsuppgifter. Det är också viktigt att fler unga kan fullfölja sina studier för att få möjligheten till ett första jobb och den frihet det innebär. Fler ska gå från arbetslöshet till sysselsättning och egen försörjning. Folkhögskolorna och naturbruksskolorna utgör viktiga resurser för folkbildning, men när regeringen drar ner på budgeten för folkhögskolorna runt om i landet drabbas vårdkurser och andra yrkesinriktade kurser inom bristyrken. VGR behöver utöka det regionala utbildningsansvaret, samtidigt som samarbetet mellan regionen, näringslivet, utbildningssamordnare och arbetsförmedling behöver stärkas. Gymnasiala lärlingsanställningar och företagartutbildningar ska inriktas på framtids- och bristyrken, samtidigt som kunskaper och erfarenhet ska bekräftas genom validering och matchning. Regionen måste höja sin röst mot regeringen för att få slut på kompetensutvisningar och utvisningar av utländska studenter som kan börja jobba. Västra Götaland är i behov av mer arbetskraft och välkomnar fler arbetskraftsinvandrare.

För att bygga ut kollektivtrafiken behövs ekonomiska resurser

Insatser för att klara kompetensförsörjningen handlar även om tillgången till kollektivtrafik kopplad till både arbetsplatser och utbildningsorter. En bra infrastruktur med möjligheter för människor att pendla, men även fortsatta satsningar på bredband för att kunna jobba hemifrån, är helt avgörande för att locka företag och kompetens.

Nu väntar stora företagsetableringar i hela vårt län. Genom en utbyggd kollektivtrafik sänker vi tröskeln för pendling samtidigt som arbetsmarknaden växer. Vi prioriterar att bygga ut kollektivtrafiken i alla delar av Västra Götaland så att fler kan resa mellan hem, jobb och studier. Kollektivtrafiken bör till minst hälften betalas av de som använder trafiken och resterande av skattekollektivet. På så sätt säkrar vi en stabil och långsiktig finansiering så att vi kan bygga ut kollektivtrafiken i alla delar av Västra Götaland.

Västra Götaland behöver bygga ut pendeltågstrafiken, men det försvåras av att 70 procent av järnvägsspåren i Västra Götaland är enkelspår. Järnvägskapaciteten behöver förbättras för att klara av att prioritera lokal pendling och godstransporter.

För det västsvenska näringslivet är nya stambanor brådskande. Göteborgs Hamn är en knutpunkt för 30 procent av all export i Sverige. Transporttiderna blir längre än nödvändigt och medför stora kostnader för företagen. Nya stambanor är angeläget för att bygga ihop en fungerande infrastruktur som gynnar hela Sverige, och som möjliggör för människor att plugga eller jobba i Västra Götaland likaväl som i Jönköping, Stockholm eller Oslo.

Framtiden ställer krav på hälso- och sjukvården

Den vård vi har i Sverige och i Västra Götaland är i världsklass, men mer behöver göras för att förbättra tillgängligheten. Historiskt har svaret på utmaningar i form av dålig tillgänglighet och långa köer varit att tillföra betydande ekonomiska resurser. Samtidigt är den stora utmaningen att rekrytera och behålla medarbetare. Invånarantalet ökar och vårdens resurser ska räcka till fler. Den äldre befolkningen där vårdbehovet är som störst lever längre och andelen invånare i arbetsför ålder minskar. Möjligheterna att upptäcka och behandla sjukdomar och hälsoproblem ökar, men möjligheterna att diagnostisera sjukdomar ökar snabbare än möjligheterna att behandla sjukdomen, vilket leder till fortsatta vårdbesök och undersökningar som ökar kraven på sjukvården. Även människors högre krav och förväntningar på vården samt svårare etiska dilemma ställer frågan om prioriteringar och vad som ska ingå i det offentliga åtagandet på sin spets. De givna förutsättningarna sätter stor press på hälso- och sjukvården. Därför måste vi ställa om till en vård som fungerar för vår tid.

För att möta upp människors förväntningar om en mer tillgänglig vård behöver takten i omställningen till nära vård öka, och där är digitaliseringen central. 7 av 10 invånare i Sverige anser att vården borde kommit längre med att erbjuda digitala tjänster och digitala vårdkontakter. Principen "Digitalt först, och fysiskt när det behövs" gäller.

För att den nära vården med primärvården som nav ska byggas ut krävs fortsatt förflyttning av uppdrag, ansvar och resurser från sjukhusen till primärvården. Primärvården ska möta de behov som finns bland invånarna och utgå från lokala förutsättningar. Det betyder att vårdutbudet kan och ska se olika ut. För att bygga ut den nära vården med utökade öppettider på vårdcentralerna, fler mobila hälso- och sjukvårdsteam och fler digitala lösningar som flyttar vården närmare patienten bör minst en fjärdedel av vårdens samlade resurser tillföras primärvården. Vår målsättning är att fler vårdval ska etableras, exempelvis för mödravård och gynekologi. Vårdcentralernas uppdrag och ersättningar kan anpassas utifrån såväl geografiska förhållanden som socioekonomiska skillnader inom länet.

För att kvaliteten och effektiviteten ska öka i verksamheterna ska rätt kompetens användas till rätt uppgift. En annan viktig del i det praktiska effektiviseringsarbetet är att utmönstra gamla, inte lika effektiva, behandlingsmetoder. För att minska köerna till specialiserad vård behöver mer vårdproduktion av fristående aktörer upphandlas. Alla insatser behövs och om antalet utförare i vården ökar, kan väntetiderna för besök och behandlingar kortas. Likaså behöver samverkan med grannregioner och över nationsgränser fördjupas. För att möjliggöra tidigare hemgång för utskrivningsklara patienter eller att genom tidiga mobila insatser förhindra inläggning, krävs utvecklad samverkan mellan primärvård, kommuner och sjukhus.

Det finns politiska krafter som ser mer offentliga monopol eller ändrat huvudmannaskap som lösningar på de flesta av vårdens problem. Vissa vill förbjuda de privata alternativ som är förutsättningen för valfrihet och som utvecklar vården. Andra vill göra en gigantisk omorganisation där ansvaret för vården flyttas från regionerna till staten. Men ju mer makt och beslutsfattande flyttas från människor och medarbetare ju mer döv blir vården för patienternas behov. Fler vårdgivare ger större valfrihet och bättre tillgänglighet för patienterna, men också mer valfrihet för alla som arbetar inom vården. Det vill vi värna.

Hälso- och sjukvården ska vara en framtidsbransch dit unga söker sig

Kompetensförsörjningen är den största utmaningen de kommande åren. Den demografiska utvecklingen gör att allt fler konkurrerar om den tillgängliga arbetskraften. I Sverige arbetar idag cirka 1,2 miljoner människor i välfärden. De kommande tio åren ökar antalet äldre i befolkningen kraftigt samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder endast ökar marginellt. Om förändringar inte görs för hur verksamheterna bedrivs, behöver mer än hälften av antalet personer i arbetsför ålder börja arbeta inom välfärden.

Välfärdssektorn har klarat av tidigare kompetensutmaningar genom att bland annat rekrytera och förändra arbetssätt och organisation. Nu behöver fokus i stället riktas mot att behålla befintliga medarbetare och att arbeta uthålligt och långsiktigt med kompetensutveckling och omställning. Goda arbetsvillkor, moderna anställningar och fler karriärvägar för vårdens medarbetare är en förutsättning för att personalen ska känna större engagemang i sitt yrke. Erfarenhet och kompetens ska avspeglas i löneutvecklingen. Det är också nödvändigt med kraftsamling kring utbildningsuppdraget. För att locka dagens unga att bli framtidens medarbetare i regionen måste VGR vara en attraktiv arbetsgivare. Även insatser för att locka äldre, erfarna medarbetare att arbeta kvar inom sjukvården ska uppmuntras.

Det är viktigt att utveckla ett engagerat ledarskap. Detaljstyrningen av vården behöver minskas till förmån för en tillitsbaserad styrning där chefer och medarbetare får möjlighet att påverka den egna och enhetens arbetssituation. Från politiken sida måste vi se till att ta bort all onödig byråkrati och administrativt krångel, i syfte att prioritera patientnära aktiviteter och ge Västra Götalänningar en ännu bättre vård.

Om budgeten och dess roll i styrmodellen

Budgeten är den medellångsiktiga prioriteringen och konkretiseringen av de måldokument och planer som regionfullmäktige har antagit. Budgeten förmedlar vidare den strategiska inriktningen för VGR under den kommande treårsperioden och utgör ett underlag för operativa vägval i den fortsatta planeringsprocessen via uppdrag, detaljbudgetar och verksamhetsplaner.

Den budget regionfullmäktige antar utgör det ramverk som anger inom vilka gränser verksamheten för det aktuella året ska bedrivas.

Den nya politiska organisationen

Utgångspunkten för den nya politiska organisationen var en tydligare styrning, färre regionala aktörer involverade samt renodlade ansvar och roller i syfte att skapa effektivitet, tydlighet, helhetsperspektiv och ökad synergi. Ökad tydlighet och genomslag för den strategiska inriktningen och mer av långsiktighet i planeringen av verksamheterna. Ekonomi har varit centrala delar när organisationen utformades- detta gäller särskilt inom hälso- och sjukvården.

Styrningen i den nya politiska organisationen utövas i fem nivåer och kan ses som skedesindelad/sekventiell:

- Regiongemensam ägarstyrning
- Strategiska måldokument och handlingsplaner
- Operativa beslut om uppdrag och resurser som följer de strategiska dokumenten
- Utförarna verkställer de operativa besluten
- Delregional nivå "vakar" över lokalt genomslag för fattade beslut

Vad gäller uppföljningen är huvudinriktningen att varje "nivå" följer upp det man är ansvarig för, förutom regionstyrelsen som ska rapportera till regionfullmäktige och utöva sin uppsynsplikt.

Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen

Den nya politiska organisationen syftar bland annat till att flytta fokus till mer strategiska frågor med mer långsiktigt perspektiv. Det innebär att styrelser och nämnders flerårsplanering med budget och genomförande av givna uppdrag, både den ekonomiska och verksamhetsmässiga, ska ges ett större utrymme. Det innebär bland annat att anpassningar av verksamhet till givna uppdrag, ekonomiska resurser och inriktning ska beskrivas i flerårsplaneringen.

Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten

Nämnder och styrelser ska i tillämpliga delar bryta ner de mål och inriktningar som regionfullmäktige ger i denna budget och planera sin verksamhet i linje med dessa. Regionstyrelsen ska, under sin uppsiktsplikt, följa hur nämnders och styrelser arbete fortskrider med genomförande av budget 2024 och planer för 2025 och 2026.

Sammanställning av budgetens mål

Prioriterade mål: 	Fokusområden:
Hälsa- och sjukvård	
Takten i omställningen till nära vård behöver öka	Primärvården ska i anpassade vårdformer bedöma och möta sina patienters behov dygnet runt Minst en fjärdedel av vårdens samlade resurser ska tillföras primärvården i syfte att stärka vårdcentralerna, för att vården ska finnas tillgänglig där invånarna behöver den Barn och unga med psykisk ohälsa behöver mötas tidigt med rätt insatser Hälsöfrämjande insatser ska vara effektiva och utgå från evidensbaserade metoder
Invånarnas tillgång till den vård de behöver ska öka	Ökat antalet disponibla vårdplatser Delar av den planerade vården på akutsjukhusen ska flyttas ut till närsjukhus, vårdcentraler eller specialistmottagningar Stärk tillgängligheten och korta väntetiderna för både förstabesök och behandling
Resurser ska fördelas så att de ger mest möjliga nytta och säkrar jämlik vård	Det systematiska prioriteringsarbetet ska breddas till att även omfatta nya vårdförlopp, arbetssätt och ambitionshöjningar Strukturerad utmönstring av icke värdeskapande metoder och arbetssätt
Invånarnas tillgång till digitala vårdformer ska öka, liksom verksamhetens användning av digitala lösningar	Införa individualiserat digitalt stöd för patienter. Fördjupa kunskapen om hur ett digitalt hälsocentrum bidrar till effektiv vård Ta fram övergripande plan för utveckling av artificiell intelligens (AI) i verksamheten
Bästa möjliga kunskap ska finnas tillgänglig och användas i patientmötet, eller av patienten själv i sin egen vård	Vårdutbildade medarbetare ska avlastas arbetsuppgifter som inte kräver vårdutbildning Implementeringen av effektiva vårdprocesser och arbetssätt behöver stärkas.
Regional utveckling	
Stärka innovationskraften – för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant	Kraftsamla för digitalisering
	Kraftsamla för elektrifiering
	Kraftsamla för cirkulära affärsmodeller
	Öka takten i Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om
Bygga kompetens – för kompetensförsörjning och livslångt lärande	Kraftsamla för fullföljda studier
Infrastruktur- och kollektivtrafik	
Knyt samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet	Uthållig samverkan kring infrastrukturutvecklingen
	Arbete- och studiependling i fokus
Kultur	
Kultur och ökad inkludering – för ett demokratiskt kulturliv som når och berör invånarna i Västra Götaland	Stärk kulturutbudet för barn och unga, och stimulera fler digitala och fysiska mötesplatser mellan generationer över hela Västra Götaland
	Främja ett levande kulturarv för stärkt demokrati
	Kulturens roll som värdeskapare – i hela Västra Götaland
Västra Götalandsregionens medarbetare	
Skapa attraktiva arbetsplatser och förbättra möjligheten till karriär- och kompetensutveckling	Förbättring av chefers och medarbetares organisatoriska förutsättningar
	Nya och förändrade arbetssätt behöver utvecklas.
	Erfarenhet och kompetens ska avspeglas i löneutveckling och lönespridning
	Säkra behovet av återhämtning och avlastning samtidigt som köer betas av Kompetensutveckling krävs för att kunna nyttja digitaliseringens möjligheter

Uppföljning av budgeten

De mål som är redovisade i budgeten kommer att kopplas till mätbara kvalitativa och kvantitativa indikatorer, som fortlöpande ska redovisas till nämnder och styrelser samt till regionfullmäktige i samband med delårsrapporter och årsredovisning. Policydokument och andra styrande dokument som beslutas av regionfullmäktige ska inte innehålla indikatorer och mätetal för hur uppföljning och rapportering ska ske.

På samma sätt som i uppföljningen av beslut i budget om mål och fokusområden bör regionstyrelsen på ett samlat sätt besluta om hur övriga policys och styrande dokument ska följas upp och redovisas till regionfullmäktige. Regionstyrelsen ska därför årligen gå igenom uppföljningen av alla styrande dokument, inklusive budget, som beslutats av regionfullmäktige i syfte att förenkla uppföljning och rapportering, samt se till att uppföljning kan ske på ett överskådligt och samlat sätt. Regionstyrelsen ska besluta om uppföljning för kommande år senast i samband med att detaljbudgeten fastställs.

2. Västra Götalandsregionens verksamhet

VGR bedriver sin huvudsakliga verksamhet inom fyra områden; hälso- och sjukvård, regional utveckling, kollektivtrafik och kultur. Grunden för ambitionerna och inriktningen inom dessa utgår från de strategier och planer som fastslagits inom respektive område. Det är utifrån dessa som mål, ambitioner, aktiviteter och åtgärder ska planeras och riktas mot.

Hälso- och sjukvård

Strategi för hälso- och sjukvården

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården i VGR är en god hälsa i befolkningen. Regionen ska erbjuda en jämlik, sammanhållen och tillgänglig hälso- och sjukvård som ges med högsta kvalitet och patientsäkerhet. Vården ska ges utefter behov och vara värdeskapande för patienten. Patienter ska känna sig trygga och väl omhändertagna i kontakten med hälso- och sjukvården, och uppleva att vården är lätt att hitta och att komma i kontakt med.

VGR är med svenska mått mätt en befolkningsmässigt och verksamhetsmässigt stor region. Det ger i sin tur goda skatteintäkter, bred kompetens och goda möjligheter att samordna verksamheter. Samtidigt har regionen stora utmaningar när det gäller till exempel demografi, kompetensförsörjning och tillgänglighet.

Demografin gör att VGR inte kommer att kunna bemanna på samma sätt som tidigare och därför måste ställa om till en vård som fungerar för vår tid. De i arbetsför ålder behöver försörja allt fler (yngre och äldre) och de ökade behoven av vård av äldre kommer kräva allt större resurser. En ökande andel av de ekonomiska resurserna behöver läggas på digitala lösningar så att personalens tid kan läggas på de patienter som har störst behov. Det handlar om att arbeta som ett sammanhållet hälso- och sjukvårdssystem för att kunna forma verksamheten tillsammans med och för invånarna, nyttja digital teknik, att våga göra nytt och annorlunda samt att lära av varandra. Ett utvecklat samarbete mellan civilsamhället, primärvård, kommunal vård och specialistvård krävs för att invånarna ska få tillgång till en god och nära vård. Tydliga prioriteringar avseende det offentliga åtagandet inom hälso- och sjukvård kommer vara nödvändigt. Samtidigt måste vi se till att vårdpersonalen trivs gott på sina arbetsplatser, att det finns betald vidareutbildning, fler karriärstegar och bra lön. Dessa är alla bidragande faktorer till att unga attraheras att söka sig till vården som profession.

VGRs regionfullmäktige beslutade i november 2022 om den förnyade strategin för omställningen av hälso- och sjukvården 2023-2027. Strategin beskriver utmaningarna och behov av reformer, och är en fortsättning av den ursprungliga strategin som första gången antogs 2017. Strategin innehåller fem övergripande områden: (1) nära vård, (2) prioritering (3) digitalisering (4) kvalitetsdriven verksamhetsutveckling och kompetensförsörjning och (5) barnuppdraget.

Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

Nära vård

Prioriterat mål:

Takten i omställningen till nära vård behöver öka

Fokusområden:

- Primärvården ska i anpassade vårdformer bedöma och möta sina patienters behov dygnet runt
- Minst en fjärdedel av vårdens samlade resurser ska tillföras primärvården i syfte att stärka vårdcentralerna, för att vården ska finnas tillgänglig där invånarna behöver den
- Barn och unga med psykisk ohälsa behöver mötas tidigt med rätt insatser
- Hälsofrämjande insatser ska vara effektiva och utgå från evidensbaserade metoder

Fortsatt förflyttning av uppdrag och ansvar till primärvården

En nära vård är en vård som i högre grad organiseras och bedrivs med utgångspunkt från patientens behov och förutsättningar. För att möta upp människors förväntningar om en mer tillgänglig vård behöver den nära vården med primärvården som nav byggas ut. För att vi ska nå dit krävs en fortsatt förflyttning av uppdrag, ansvar och resurser från sjukhusen till primärvården. Förflyttningen handlar om att i utformningen av hälso- och sjukvården utgå från att relationer är centrala för kvalitet och effektivitet där en stärkt primärvård tar sig an rollen som navet i hälso- och sjukvården. Den 1 juli 2022 kom nya ändringar i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) som gör detta möjligt på riktigt. Genom en ny bestämmelse i 7 kap. 3 § HSL förtydligas att regionerna kan organisera primärvården i två eller flera vårdvalssystem. Vårdcentralernas uppdrag och ersättningar kan anpassas utifrån såväl geografiska förhållanden som socioekonomiska skillnader inom en region. För Västra Götaland som har stora geografiska ytor bestående av landsbygd, små och stora tätorter och städer där behoven ser olika ut är detta en mycket positiv utveckling. Vårdcentraler kan få uppdrag att utföra viss specialistsjukvård och ersättningen ska anpassas därefter. Differentierade vårdval skulle också kunna innebära att VGR öppnar upp för mindre vårdenheter med mindre omfattande vårduppdrag. För att primärvården ska kunna erbjuda mer avancerad vård, utökade öppettider, ha fler mobila hälso- och sjukvårdsteam, digitala lösningar och hemmonitorering som flyttar vården närmare patienterna behöver resurserna öka. Därför bör minst en fjärdedel av hälso- och sjukvårdens samlade resurser tillföras primärvården i syfte att utveckla vårdcentralerna.

År 2009 beslutade regionfullmäktige i Västra Götaland att införa Lagen om Valfrihet (LOV) och året därpå infördes Vårdval vårdcentral. Uppdraget och kvalitetskraven på vårdcentralerna förstärktes och invånarna blev fria att välja vilken vårdcentral man ville tillhöra. Vårdval vårdcentral har bidragit till att det finns en mångfald av vårdgivare inom ramen för den offentligt finansierade vården. Samma positiva utveckling gäller inom Vårdval rehab som infördes 2014. Tillgängligheten till rehabilitering har förbättrats avsevärt. Förebyggande arbete är oerhört viktigt för att människor snabbt ska kunna komma tillbaka i arbete och för att minska antalet sjukskrivningar. Det är kvaliteten som ska avgöra vilka som ska få vara med och utföra välfärden – inte ägandeformen. Fler vårdgivare ger större valfrihet och bättre tillgänglighet för patienterna, men också mer valfrihet för alla medarbetare inom hälso- och sjukvården. Delaktighet skapar engagemang, därför ska VGR öppna upp för intraprenader så medarbetare som önskar ges möjlighet att driva en personaldriven vårdenhet. Närhälsan, Regionhälsan och de privatdrivna vårdcentralerna har tillsammans en viktig uppgift och ska i hela länet verka för en jämlik vård med förbättrad kvalitet och patientnöjdhet. Vårdgarantin inom primärvården behöver förtydligas och kontinuerligt följas upp.

Primärvården ska kunna ta emot patienter dygnet runt

Mer avancerad sjukvård som utförs inom primärvården, utökade öppettider samt digitala vårdmöten och chatbotar är bara några exempel som gör att fler kan få hjälp fler tider på dygnet, och utan att behöva ta ledigt och resa långa vägar till rätt vårdinstans. Digitala vårdbesök, digitala konsultationer och distansmonitorering ska utvecklas och erbjudas när det är möjligt. Vårdguiden 1177 har kommit att bli den huvudsakliga digitala ingången till vården och en avvägning behöver göras kring vilka av det samlade utbudet av tjänster som erbjuds från varumärket 1177 respektive VGR.

Hälso- och sjukvården ska präglas av ett personcentrerat arbetssätt som innefattar ett normkritiskt synsätt. Det innebär att kvalitet framför allt ska definieras ur ett patientperspektiv. För att nå dit måste patienten bli mer delaktig i sin egen vård och kunna påverka hur vården utformas. Fler digitala lösningar gör att mer vård kan ges i hemmet med ökad delaktighet från patienten. Hemmonitorering gör att patienter kan mäta sina värden där de befinner sig. Bättre användande av medicinsk information ger stora möjligheter att förbättra allt ifrån patientsäkerhet, tillgänglighet och

förebyggande vård till att ge människor större kontroll över sin egen hälsa och resa genom vården eller omsorgen.

Säkra rätten till fast läkarkontakt

Ett viktigt steg för kontinuitet och tryggare vård är reformen för fast läkarkontakt som genomfördes under 2020. Reformen innebär att vårdcentraler som erbjuder sina patienter en fast läkarkontakt premieras. Det skapar trygghet och större tillit för patienten, och det är också ett sätt att främja en rimlig arbetsbelastning för personalen, där varje enskild läkare får ett avgränsat uppdrag. Idag har 94 procent av vårdcentralernas patienter i Västra Götaland en fast namngiven läkarkontakt, en rättighet som fler behöver kunskap om. För patienter med stort vårdbehov som kroniska somatiska och psykiatriska sjukdomar samt för patienter med komplexa vård- och omsorgsbehov är det särskilt viktigt att man får en fast läkarkontakt eller vårdsamordnare.

Socialstyrelsen rekommenderar 1 100 listade invånare per allmänmedicinläkare. VGR har ett arbete att göra, men det är ett tydligt och viktigt mål. Samtidigt har vårdcentraler patienter med olika vårdbehov. Därför ska det finnas en möjlighet för vårdcentraler att begränsa antalet listade patienter. För att klara ett utökad uppdrag måste kraft läggas vid att säkerställa att kompetensbehovet täcks.

Närhet till specialiserad vård

Som ett led i omställningsarbetet ska delar av den planerade vården på akutsjukhusen flyttas ut till öppna vårdformer i den nära vården. Närsjukhusen och vårdcentralerna ska möta de behov som finns bland invånarna och utgå från lokala förutsättningar. Det betyder att vårdutbudet kan och ska se olika ut. En form av noder där närsjukhus och vårdcentraler får utökade uppdrag att utföra viss specialistsjukvård bör därför skapas. Samtidigt som primärvården stärks behöver de mobila närsjukvårdsteam utvecklas och samverkan mellan vårdcentralerna, sjukhusen och kommunerna blir än bättre. Då kan mer vård ges i hemmet under dygnets alla timmar, och akuta och oplanerade vårdbesök på vårdcentralen eller sjukhusen undvikas. De stora sjukhusen ges således större möjlighet att fokusera på de patienter som behöver deras resurser.

Samverka kring en god och nära vård

Ett utvecklat samarbete mellan primärvård, kommunal vård och specialistvård är en av hälso- och sjukvårdens viktigaste pusselbitar. Målsättningen är en sömlös och sammanhållen vård utan stuprör, där patienten inte upplever några gränser mellan olika vårdgivare. Detta är särskilt viktigt för kroniker och patienter med långvarigt behov av sjukvård. Dessa patientgrupper har ofta flera vårdgivare, många öppen- och slutenvårdstillfällen samt ett behov av kommunala omsorgsinsatser, vilket förutsätter en god samverkan mellan vårdens olika organisatoriska delar. Det som tidigare gjordes inom slutenvården på sjukhuset görs idag inom öppenvården på olika mottagningar och i patientens hem. Fler mobila team med läkare och sjuksköterska, ökar tryggheten för våra mest sköra patienter och minskar de akuta inläggningarna. Som ett led i att skapa ett mer ordnat omhändertagande för patienter som är i behov av både sjukhusvård, primärvård och kommunal hälso- och sjukvård måste fler samordnade individuella planer (SIP) upprättas. Det skapar en ökad tydlighet rörande ansvarsfördelningen för alla inblandade parter och förhindrar att enskilda patienter ramlar mellan stolarna.

Arbetet med att skapa en sammanhållen hälso- och sjukvård underlättas av införandet av Framtidens Vårdinformationsmiljö (FVM). Den innebär att vården går från olika fragmenterade datastöd till en sammanhållen digital plattform med patientens process i fokus.

Invånarna ska snabbt få den akutsjukvård man behöver

Den prehospitala vården är en del av omställningen av hälso- och sjukvården i VGR. Rätt insats på rätt plats i rätt tid ska genomsyra hela akutsjukvården. Helikopter, sjö- och landambulanser tillsammans med bedömningsbilar och sjuktransportbilar ska användas till rätt uppgifter. Invånarna i Västra Götaland ska ha en högkvalitativ ambulansverksamhet, som snabbt är på plats och ger vård till sjuka eller olycksdrabbade. Ny teknik i ambulanserna såsom digital tillsyn gör att ambulanspersonalen kan koppla upp sig till en specialistläkare och redan i ambulansen avgöra vilken behandling som krävs.

Mobila hälso- och sjukvårdsteam med sjukvårdspersonal kan ta hand om vårdärenden som inte är livshotande. Mobila team med prehospital psykiatriska resurser som vid behov kan tillkallas av SOS-alarm eller ambulans gör att patienten bedöms korrekt och får optimal vård.

Genom att bättre nyttja all kompetens som finns i mobil verksamhet och andra samverkande parter, oavsett huvudman, kan resurser användas mer effektivt. Koncepten Samverkande sjukvård, I Väntan På Ambulans (IVPA), bedömningsbilar och SMS-livräddare ska utvecklas vidare.

Forskningsprojekt i VGR där hjärtstartare flygs ut med drönare vid ett 112-larm om misstänkt hjärtstopp är unikt. Hälso- och sjukvårdsstyrelsen fattade beslut 2023 om fortsatt finansiering och utvärdering av projektet. Styrelsen gav också i uppdrag att undersöka om det finns andra områden som kan vara tillämpliga med drönarteknik, till exempel leverans av läkemedel och blodprodukter eller bildstöd över en skadepplats.

Psykisk och fysisk hälsa i fokus

Ett mer hälsofrämjande arbete

Den nära vården måste bli bättre på att arbeta mer hälsofrämjande. Allt för många barn och unga upplever oro och ångest, och omkring hälften av alla sjukskrivningar i Sverige orsakas av psykisk ohälsa. För individen kan det påverka arbetet, relationer och självkänslan, samtidigt som risken för andra sjukdomar ökar. Bland unga mellan 15 och 24 år är självmord den vanligaste dödsorsaken. Även män över 85 år är överrepresenterade. För att stärka suicidpreventionen och kunskapen om psykisk ohälsa, krävs utbildningsinsatser för personal, särskilt inom primärvård.

Folkhälsoarbetet är grundläggande för att stärka människors hälsa, där individens egna val och förutsättningar har stor påverkan på hur långt vi når i det hälsofrämjande arbetet. Samtidigt som många svenskar upplever att de har bättre hälsa än sin föräldrageneration växer förekomsten av diabetes, cancer, stroke och andra kroniska livsstilssjukdomar. Hälsofrämjande insatser såsom fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor, är viktiga livsstilsfaktorer och uppmärksammas inte i tillräcklig omfattning i dagsläget. Digitala verktyg såsom hälsoappar och egenmonitorering gör det lättare än någonsin hålla koll på sin egen hälsa, där invånare kan få individuellt utformade behandlingar. VGRs "matkasse" finns för både barn och äldre, ett koncept som behöver kompletteras med dietist för de som har behov.

En god folkhälsa ger ett mer motståndskraftigt samhälle, och ska hälso- och sjukvårdens långsiktiga finansiering inte undergrävas är det helt nödvändigt att förbättra den förebyggande hälsovården. Det som har störst påverkan på hur långt vi når i det hälsofrämjande arbetet är dock individens egna val.

Hälsofrämjande insatser genom hela livet

De första åren i livet börjar redan under graviditeten där insatser vid behov ska erbjudas och kan så fortsätta under spä- och småbarnstiden. De förebyggande och behandlande insatser som görs tidigt i barns liv skapar stora värden för framtida hälsa. Den nära vården i mödrahälsovård, barnhälsovård, elevhälsan, vårdcentraler, Unga Psykiska Hälsa (UPH)-mottagningar, barnvårdscentraler, ungdomsmottagningar, barnmorskemottagningar, familjecentraler och tandvårdsmottagningar är viktiga i arbetet för ett systematiskt förebyggande arbete. Skolan måste vara en plats där varje elev får förutsättningar att nå sin fulla potential, samtidigt har civilsamhället med folkrörelser och förenings- och kulturliv stor betydelse för bättre hälsa, gemenskap och förståelse för varandra. Varje ung människa som mår dåligt är en tragedi i sig, men det är också ett misslyckande för samhället. För att få en helhetsbild av ungas situation samverkar elevhälsan, sjukvården och socialtjänsten i Västra Götaland, ett arbete som hela tiden behöver vidareutvecklas. En sammanhållen journalföring för elevhälsan och sjukvården behövs. Det är tillsammans som vi måste se till att bryta den utveckling vi ser och hjälpa fler barn och unga till psykisk hälsa.

Kopplingen mellan social hållbarhet och folkhälsa ska synliggöras och ett särskilt fokus ska ligga på de faktorer som påverkar barn och ungas livsvillkor. Därför är tidiga och förebyggande insatser grundläggande. Gemenskap och sociala relationer är viktiga för vår hälsa och under de senaste åren har personer som lever i ofrivillig ensamhet ökat, vilket kan ha inverkan på både den psykiska och fysiska hälsan. Individer från socioekonomiskt svaga grupper samt flyktingar och nyanlända har statistiskt sett en sämre hälsa än den genomsnittliga befolkningen. Därför ska insatserna i dessa grupper ha hög prioritet.

Tandvården som träffar sina patienter kontinuerligt har ett stort hälsofrämjande och förebyggande uppdrag och arbetar med att motivera till egenvård för att bevara det friska friskt. Det finns en stor vinst i att ge tandvården ett än större uppdrag vad gäller det hälsofrämjande arbetet med bland annat tobaks- och drogprevention och viktproblematik. Arbetet med FRAMM - Fluor, Råd, Arena, Mat och Motivation - i alla regionens skolor är betydelsefullt. Det handlar om regelbunden fluorlackning av tänder, råd om hur elever ska sköta sina tänder, att möta elever på en annan arena än kliniken, information om hur mat och dryck påverkar tänderna samt att motivera elever att sköta sina tänder. Tandvården likt annan hälso- och sjukvård är den första instans som många söker sig till när man är utsatt för våld i nära relationer. Det systematiska arbetet med att "våga fråga" rör all offentligt finansierad vård.

I takt med att antalet äldre ökar lever fler med multisjukdom, och förekomsten av så kallade lätta psykiatriska diagnoser har vuxit kraftigt under senare år. För att undvika felbehandlingar, onödiga akutinläggningar och långa sjukhusvistelser måste därför kunskapen om åldrandets sjukdomar öka

inom primärvården. Här kan inspiration hämtas från andra regioner, såsom till exempel Region Västerbottens arbete med interventionsprogram för tidig upptäckt av hjärt- och kärlsjukdomar. För att nyttja samhällets gemensamma resurser på bästa sätt bör även ett regionalt äldrevårdsprogram tas fram, inriktat mot att förebygga sjukdom bland de äldre. Ett systematiskt förebyggande arbete gagnar den enskilda individen i form av ökad livskvalitet och hälsa samtidigt som det ger ekonomiska samhällsvinster. En stor utmaning för vården är det växande antalet äldre med demenssjukdom. Att personer med demens får rätt diagnos och behandling i tid är avgörande. Det är viktigt att tillgång till geriatrisk kompetens finns på alla vårdcentraler.

Äldres ensamhet, ofrivilliga isolering och känsla av utanförskap är också ett problem i dagens Sverige. Ensamheten ökar också risken för ett riskbruk av alkohol samt för våld i hemmet. Våld i hemmet upphör inte med ålder och isolering kan i många fall öka utsattheten.

Genom samverkan mellan kommun, region och föreningslivet kan hälsocentra skapas för att hjälpa invånare att bryta ohälsosamma levnadsvanor. För vissa kommer rökavvänjning, hjälp att minska en hög alkoholkonsumtion eller viktnedgång bli viktigt, för andra, träningsråd och stresshantering. VGR behöver utveckla de digitala verktygen för att stärka det förebyggande folkhälsoarbetet och egenvården samt uppföljningen av till exempel fysisk aktivitet på recept (FaR) och hälsocoach online. Evidensbaserade hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande metoder ska alltid tillämpas.

Viss del av det förebyggande men även det rehabiliterande arbetet, kan med fördel ske genom samarbete med olika föreningar och patientorganisationer, som exempelvis hälsoorganisationer, Röda Korset och pensionärsföreningar.

Öka tillgängligheten till hjälp för människor med psykisk ohälsa

För att öka tillgängligheten till vård och behandling för människor med psykisk ohälsa behöver arbetet med första linjens sjukvård för psykisk ohälsa fortsatt förstärkas. "En väg in" hjälper till med rådgivning, hänvisning till primärvården eller när det behövs bokar tid till barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Satsningen på UPH-mottagningar har redovisat goda resultat. De hjälper barn och unga från förskoleklass upp till 17 år med råd och stöd för att hantera oro, stress, om det är jobbigt hemma eller om man varit med om en svår situation. Genom att säkerställa att primärvården kan omhänderta patienter med lättare psykisk ohälsa på ett bättre sätt, kan trycket på barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri minska. Det finns nu 27 ungas psykiska hälsa-mottagningar i Västra Götalands 49 kommuner.

Det förbättringsarbete som är påbörjat avseende primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa ska fortsätta och där kommer digitala verktyg att spela en allt viktigare roll. Digitala vårdmöten ger både närhet och ökar tillgängligheten. Föräldrar, barn och unga kan få träffa en kurator eller psykolog oavsett om man är hemma, på jobbet eller i skolan. De digitala tjänsterna, exempelvis digitala behandlingsprogram, ökar också möjligheten till egenvård. Nästa steg bör vara att utveckla liknande mottagningar för vuxna.

På VGRs naturbruksskolor finns elevhälsoteam där elever och föräldrar får råd, stöd och vägledning, men behovet av stöd finns även på VGRs folkhögskolor. På flertalet av VGRs Folkhögskolor bedrivs utbildning för människor som står utanför arbetsmarknaden där stödet är särskilt viktigt.

Korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri (BUP)

"En väg in", primärvårdens bättre omhändertagande av psykisk ohälsa och genom att ta fram ensade arbetssätt i regionen har tillgängligheten till BUP blivit bättre i VGR. Allt fler unga får ett första besök till BUP inom vårdgarantins 30 dagar. I april 2023 startade den regionala utredningsenheten inom BUP som ska stötta och avlasta alla fem BUP-förvaltningarna. För de barn som har flera vårdkontakter inom den nära somatiska och psykiatriska specialistvården, måste verksamheternas koordinerande roll tydliggöras. En form av fast kontaktperson bör erbjudas som koordinator. Övergången mellan barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri måste säkerställas att tidigare kunskaper och vårdinsatser inte går förlorade, så att en fortsatt god vårdkvalitet kan upprätthållas.

Öka kvaliteten i vuxenpsykiatri

Allt fler söker hjälp för psykiska besvär och psykiatriska tillstånd. De senaste sju åren har antalet besök ökat med 17 procent inom specialistpsykiatri för vuxna. Under 2023 beslutade VGR om en ny regional strategi för vuxenpsykiatri. Det handlar om att ta ett gemensamt ansvar för att uppfylla vårdgarantin inom vuxenpsykiatri samt säkra likvärdig vård och vårdutbud, bland annat inom beroendevården. På plats finns nu också samordningsråd, med representanter från alla sjukhus i regionen för att bättre samordna den vuxenpsykiatriska vården.

Det är viktigt att säkra tillgången till personal med rätt kompetens och se över behovet av kompetensutveckling för alla medarbetare inom vuxenpsykiatri samt driva nya digitala arbetssätt

och tjänster för diagnostik och behandling. Inom heldygnsvården ska evidens, kompetens, bemötande och vårdmiljö förbättras. Medarbetare måste få förutsättningar för att kunna arbeta utifrån den mest aktuella kunskapen och tillämpa de lämpligaste behandlingsmetoderna.

Regionerna ska ha det samlade ansvaret för missbruks- och beroendevården

Ansvaret för beroendevården är idag delat mellan kommunerna och regionen vilket gör att vården kan se olika ut beroende på vart man bor. Samsjuklighetsutredningen föreslår därför genomgripande reformer av samhällets insatser till personer med samsjuklighet. Bland annat föreslås att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård och att behandling för skadligt bruk och beroende ska ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd.

Samverkan mellan patienter, närstående och vårdinstansen behöver utvecklas för att möjliggöra att patientens inflytande över sin egen vård stärks. Den kroppsliga hälsan hos patienter inom specialistpsykiatri ska fortsatt främjas, med målet att öka medellivslängden för de som har samsjuklighet.

De åtgärder och insatser som det offentliga erbjuder ska grunda sig på evidensbaserad kunskap och best practice. Att få hjälp tidigt kan skona många från ett livslångt beroende. Därför måste missbruksvården förbättras för att förebygga växande psykisk och fysisk ohälsa. Det behövs både tidiga insatser med låga trösklar, till exempel genom fler mini Maria-mottagningar inom primärvården men också specialistsjukvård för att avveckla drogberoendet.

Dödligheten kopplat till narkotikamissbruk är fortsatt hög i Västra Götaland. Sprututbytesprogram finns nu etablerade i alla delregioner men LARO-vården (Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende) är fortsatt eftersatt. För människor i riskzon för överdos kan tillgången till läkemedlet Naloxan vara livsavgörande.

Att fråga om våldsutsatthet ska vara en självklarhet

Våld i hemmet finns i hela vårt samhälle och ser inte några socioekonomiska eller geografiska skillnader. Vart tionde barn utsätts eller bevittnar våld i sina egna hem. Att utsättas för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld är ett stort och akut samhällsproblem. Hjälpen måste därför finnas nära, aldrig längre bort än ett telefonsamtal eller en digital chatt. Kunskapen och kvaliteten hos de som jobbar med och möter våld i nära relationer måste ständigt utvecklas. All vårdpersonal ska därför kontinuerligt utbildas för att på ett respektfullt sätt ställa rutinmässiga frågor om våld i nära relation till de som uppsöker vården. VGR måste följa upp så att alla medarbetare får utbildning samt i vilken utsträckning som frågor om våld i nära relationer sker i möten med patienter.

SEXIT - samtal om sexuell hälsa och erfarenhet av våld, är en metod utvecklad för att bättre identifiera unga som är sexuellt risktagande, utsatta eller har erfarenhet av våld. Metoden används vid regionens ungdomsmottagningar men bör även utvecklas och spridas till elevhälsan. Det finns studier som visar att den starkaste riskfaktorn av våld i vuxnas relationer är att ha blivit utsatt för våld i en nära relation under tonåren. Våld i nära relationer kan se olika ut. Unga vuxna kan vara utsatta för våld, sexuella övergrepp, hedersrelaterat förtryck eller uppleva våld mellan två vuxna. Våldet kan antingen ske ansikte mot ansikte eller via nätet och vi vet idag att det våld som sker digitalt kan vara precis lika skadligt att utsättas för som våld som sker fysiskt.

I Göteborg, Skaraborg och Sjuhärad finns Utväg, en verksamhet där personer som är utsatta för våld och personer som utövar våld får hjälp. En plats dit såväl barn som kvinnor, män och föräldrar kan vända sig. Våld i nära relationer är komplext för alla inblandade och det behövs en verksamhet som orkar hålla i och som jobbar förebyggande för att möta anhöriga, ofta barn. För att motverka våld krävs det mer förebyggande arbete i tidig ålder. De som brukar våld ska få den hjälp som behövs för att ändra sitt beteende. Utväg är en arbetsmodell som bör finnas på fler ställen i Västra Götaland, så att fler kan få hjälp att leva ett liv fritt från våld. Idag finns det ingen liknande verksamhet varken i norra Bohuslän eller i Dalsland. Det handlar inte om att ta över ansvaret från alla viktiga insatser som görs, utan att samla specialistkompetens i en och samma verksamhet. Samverkan mellan hälso- och sjukvården, polisen, kriminalvården, Åklagarmyndigheten och socialtjänsten är viktig när det handlar om våld som sker i nära relationer.

För att fler ska ta steget till trygghet bär alla ett ansvar. Som medmänniskor kan vi hjälpa varandra genom att våga fråga och uttrycka vår oro - visa omsorg. Att utveckla och sprida metoder till civilsamhället är därför av stor vikt. Det kan rädda liv.

Tillgänglighet till specialistsjukvård

Prioriterat mål:

Invånarnas tillgång till den vård de behöver ska öka

Fokusområden:

- Ökat antalet disponibla vårdplatser
- Delar av den planerade vården på akutsjukhusen ska flyttas ut till närsjukhus, vårdcentraler eller specialistmottagningar
- Stärk tillgängligheten och korta väntetiderna för både förstabesök och behandling

Produktiviteten måste öka för att invånarna ska få tillgång till den vård de behöver

Vård som invånarna behöver ofta ska finnas nära, medan vård som behövs mer sällan kan koncentreras. Det är viktigt att vårdpersonal inom exempelvis opererande specialiteter har tillräckligt stort patientunderlag för att de ska kunna upprätthålla nödvändig kompetens, för att på så sätt ligga i framkant. Rätt kompetens ska användas till rätt uppgift, för att kvaliteten och effektiviteten ska öka i verksamheterna. En annan viktig del i det praktiska effektiviseringsarbetet är att utmönstra gamla, inte lika effektiva, behandlingsmetoder.

Dessvärre är det fortfarande alltför många patienter som får vänta för länge på vård eller inte alls får den vård de behöver. VGR klarar inte vårdgarantin inom första besök och operation, även om väntetiden ser olika ut runt om i regionen. På vissa sjukhus är det högt tryck medan det på andra är lugnare. För att få genomförandekraft och dra nytta av att VGR är en stor region behöver vi nyttja alla sjukhusens kompetenser och resurser och upprätta en gemensam vårdkö i VGR. En jämlik vård innebär även jämlik väntetid. Sjukhusen behöver säkerställa sina planeringsprocesser för att redan vid remissens ankomst antingen ge patienterna en tid för besök eller behandling inom vårdgarantis gräns eller, om så inte kan ske, hänvisa till annan vårdgivare med bättre tillgänglighet. Patienten ska ha möjlighet att vända sig till den vårdinrättning som har kortast köer. Den inrättade centrala enheten vårdgarantiservice ska hjälpa patienter att hitta var den för närvarande kortaste kön finns. Syftet med en gemensam kö är att motverka att patienter fastnar i sjukhusens enskilda köer när behandling kan ske på annan ort inom kortare tid.

För ökad effektivitet behöver nyttjandegraden av sjukhusens egna behandlings- och operationslokaler öka. VGRs operationssalar med låg nyttjandegrad ska hyras ut eller ses över så att sjukhusen själva ökar sin nyttjandegrad rejält. Fler mobila operationsteam som kan utföra dagkirurgiska ingrepp där det finns lediga operationssalar hjälper till att höja nyttjandegraden och korta operationsköerna.

Regiongemensam produktions- och kapacitetsplanering inom hela hälso- och sjukvården är under framtagande och syftar till att både säkerställa kostnadseffektivitet och att främja en ökad geografiskt jämlik tillgång till vård. Det kommer fortsatt att krävas betydande insatser och resurser under 2024 och 2025 för att invånarna ska få tillgång till den vård de behöver.

Öka antalet disponibla vårdplatser

Det krävs ett fortsatt utvecklingsarbete på sjukhusen med fokus på att skapa fler disponibla vårdplatser. Det finns vårdplatser, men det saknas medarbetare. För att möjliggöra tidigare hemgång för utskrivningsklara patienter eller att genom tidiga mobila insatser förhindra inläggning, krävs utvecklad samverkan mellan primärvård, kommuner och sjukhus. Överbeläggningar kan innebära en patientsäkerhetsrisk, försämrad vårdmiljö och försämrad arbetsmiljö. Det regionövergripande målet är fortsatt att beläggningsgraden inom slutenvården inte ska överstiga 90 procent.

Upphandla mer vårdproduktion av fristående aktörer för att öka tillgängligheten

För att öka tillgängligheten och minska köerna ska mer vårdproduktion av fristående aktörer upphandlas. Alla insatser behövs och om antalet utförare i vården ökar, kan väntetiderna för besök och behandlingar kortas. Upphandling av vård från fristående aktörer kan avlasta VGRs sjukhus och därmed möjliggöra för nödvändig återhämtning för vårdens medarbetare som pressats hårt det senaste åren. Därför är det angeläget att VGR ser till att skapa goda och långsiktiga förutsättningar för privata vårdgivare att bedriva verksamhet. Det handlar bland annat om att se över avtalstider för att möjliggöra för privata vårdgivare att ta emot bredare patientgrupper (ASA-klasser).

Denna ambition innebär dock inte att VGRs sjukhus erhåller mindre resurser eller förväntas utföra mindre vård. Sjukhusen ska fortsatt spela en central roll för att arbeta bort de köer som finns till besök och behandling, köer som växt till följd av pandemin. Cirka fem procent av dagens kostnader för specialistsjukvård utförs av privata vårdgivare genom avtal med VGR, en andel som med fördel skulle kunna öka genom att lägga ut driften av några av regionens närsjukhus.

Större samverkan med grannregioner

Oavsett var man bor i länet ska man uppleva en god tillgänglighet. För att på ett bättre sätt garantera tillgängligheten till vård i Västra Götalands geografiska ytterkanter behöver samverkan med grannregioner och över nationsgränserna fördjupas.

Befolkningen i norra Bohuslän och Dalsland lever i gränslandet mot Norge. Många arbetar i Norge och tillbringar delar av sin fritid såväl på den norska sidan som den svenska. Likaså lever normmän stora delar av sin tid i hus och sommarboenden i Sverige. Behovet av sjukvård uppstår ibland plötsligt medan andra vårdbehov är mer planerbara. Idag finns ett väldigt snävt avtal mellan VGR och Östfold, och avtalet gäller endast några få akuta tillstånd samt förlossning. Därför ska VGR undersöka möjligheterna till att utveckla befintligt vårdavtal mellan Norge och VGR i syfte att förbättra för fler patientgrupper, både inom den akuta och planerade vården. Vi är övertygade om att det går att hitta samordningsvinster för båda parter ifall vi försöker hitta lösningar utifrån ett patientperspektiv.

Stärkt kvinnosjukvård

En sammanhållen förlossningsvård

Förlossningsvården på de fyra förlossningsmottagningarna och neonatalavdelningarna i VGR håller mycket hög klass. All den kunskap och kompetens som finns inom förlossningsvården är livsviktig. Duktiga barnmorskor träffar blivande föräldrar i den mest sköra och överväldigande tiden i livet, och VGRs medarbetare gör allt de kan för att skapa en så positiv upplevelse som möjligt för de familjer som ska välkomna nya barn i världen. Under 2022 togs flera beslut om aktiviteter för att stärka förlossningsvården i VGR, och under 2023 tog den operativa hälso- och sjukvårdsnämnden beslut om att skjuta till 25 miljoner kronor för att stötta arbetet med en bättre samordning av förlossningsverksamheten och bemanningsmålet en barnmorska per födande i aktiv fas.

Föda barn är naturligt men likväl en enorm påfrestning för kroppen. Kunskapen om förlossningsskador behöver fortsatt öka, och kvinnor måste få bättre tillgång till eftervård och behandling av förlossningsskador. Det är viktigt att fortsatt ha fokus på en sammanhållen vårdkedja för kvinnosjukvård samt mödra- och förlossningsvård. Detta kan ske genom att bland annat främja olika evidensbaserade metoder och driftsformer i förvaltningarna som ger ökad kontinuitet och inflytande för kvinnan över sin vård. Genom egenmonitorering kan födande känna sig trygga och få stöd i hemmet och inte behöva åka rutinmässigt till sjukhuset. Det gäller även efter att barnet är fött. Att inte separera mor från det nyfödda barnet är självklart för de flesta men inte sällan svårt att åstadkomma i praktiken. Inom förlossningsvården i VGR har man kommit långt, men det är viktigt att överföra kompetens sjukhusen sinsemellan.

En mer jämlik vård

Endometrios, är en sjukdom som många kvinnor har svårt att få hjälp med. Ungefär 250 000 personer i Sverige har endometrios, varav ungefär hälften har besvär som i någon mån påverkar deras liv. Vi anser att hela vårdkedjan behöver rustas för att hitta och hjälpa patienter med endometrios i rätt tid och med adekvata insatser.

För en mer jämlik vård i hela landet är det viktigt att möjliggöra fertilitetsbehandlingar för fler och korta köerna till IVF genom att öppna upp för fler privata alternativ. Fler vårdgivare ger större valfrihet och bättre tillgänglighet. Vår målsättning är att fler vårdval ska etableras, exempelvis för mödravård och gynekologi.

Hormonella förändringar i samband med förklimakteriet och klimakteriet påverkar oerhört många kvinnor. Vissa mer, och vissa mindre. Kvinnor riskerar att bli långtidssjukskrivna om de inte får hjälp med att komma tillrätta med sina besvär. Kunskapen kring klimakterier behöver stärkas, både hjälp och behandling finns. VGR har tagit initiativ till ett pilotprojekt där medarbetare ska få större kunskap om kvinnors klimakterier. Det är viktigt att kunskap och informationsfilmer finns tillgängliga för alla invånare.

Prioritering

Prioriterat mål:

Resurser ska fördelas så att de ger mest möjliga nytta och säkrar jämlik vård

Fokusområden:

- Det systematiska prioriteringsarbetet ska breddas till att även omfatta nya vårdförlopp, arbetssätt och ambitionshöjningar
- Strukturerad utmönstring av icke värdeskapande metoder och arbetssätt.

Resurser ska fördelas så att de ger mest möjliga nytta och säkrar jämlik vård

Den snabba medicinska utvecklingen av hälso- och sjukvården ställer krav på prioriteringar. Alltmer kan göras för allt fler, och det utvecklas effektiva men dyra metoder och läkemedel. Samtidigt finns betydande variation i medicinska resultat inom regionen. Variationen visar att det finns ett gap mellan bästa tillgängliga kunskap och den praktiska vårdvardagen. Även människors högre krav och förväntningar på vården samt svårare etiska dilemma ställer frågan om prioriteringar och vad som ska ingå i det offentliga åtagandet på sin spets. Syftet med prioriteringar är att tillgängliga resurser blir till största möjliga nytta för de patienter som behöver det mest. Det handlar om att vårdens resurser ska användas på bästa sätt. Ny teknik skapar nya möjligheter för en jämlik och nära specialiserad vård.

Risken att få ett dåligt bemötande i samhället är högre för homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter och intersexpersoner (hbtqi-personer). Det här är skillnader som aldrig kan accepteras. En jämlik vård ska vara en självklarhet. För att förebygga diskriminering behöver kompetensen om normer och hbtqi höjas. Oavsett var i Västra Götaland du bor, hur gammal du är, vem du är kär i eller hur du identifierar dig har du rätt till en god vård och ett bra bemötande. Den vård som bedrivs i VGR ska vara jämlik för alla invånare och ta hänsyn till samtliga diskrimineringsgrunder. Vården ska vara likvärdig och patientanpassad så att diagnostisering och behandlingar utförs på jämlika och jämställda villkor. De regionala programområdena ska som en del i sitt uppdrag aktivt arbeta för att skapa förutsättningar för en mer jämlik hälso- och sjukvård med särskilt fokus på de mest utsatta grupperna. Medicinskt omotiverade skillnader i vården mellan olika individer och grupper ska inte förekomma.

En utmaning är de sociala skillnaderna i folkhälsa och att hälsan i vissa utsatta grupper inte utvecklas på samma sätt som i befolkningen som helhet. Sjukvårdens förebyggande arbete har där en stor uppgift för att ge alla förutsättningar till en god hälsa utifrån sina förutsättningar. För att säkerställa en vård som är jämlik behöver informationen förbättras. En del i detta arbete är att tydliggöra vårdens åtagande gentemot patienten i samband med en beslutad behandling genom utvecklade vårdgarantier. Öppet redovisade regiongemensamma prioriteringar ska säkerställa att vården ges efter behov.

Digitaliseringen

Prioriterat mål:

Invånarnas tillgång till digitala vårdformer ska öka, liksom verksamhetens användning av digitala lösningar

Fokusområden:

- Införa individualiserat digitalt stöd för patienter.
- Fördjupa kunskapen om hur ett digitalt hälsocentrum bidrar till effektiv vård
- Ta fram övergripande plan för utveckling av artificiell intelligens (AI) i verksamheten

Digitala lösningar flyttar vården närmare patienten

Digitalisering är en förutsättning för att klara de demografiska utmaningarna som hälso- och sjukvården står inför. Vårdens resurser måste räcka till fler personer. Digitaliseringen berör hela hälso- och sjukvården och förutsätter nya arbetssätt vilket i sin tur kräver tydliga mål i förändringsarbetet och ekonomisk uthållighet. Digitaliseringens möjligheter ska tas till vara för fortsatt utveckling och användas för att ge invånarna en trygg och säker vård som ökar delaktigheten och tillgängligheten. Den ska präglas av innovation, med fokus på patienten och patientnyttan, samtidigt som det ger medarbetarna en attraktivare arbetsplats.

Uteblivna besök som är planerade leder till höga och onödiga kostnader för hälso- och sjukvården. Genom ett utvecklat system för kallelser, påminnelser och avgifter blir det lättare att lämna återbud och antalet patienter som uteblir kan minskas. Samtidigt som digitala vårdbesök, digitala konsultationer och distansmonitorering ska utvecklas, ersätter de inte fysiska besök och möten när det behövs. Patientens behov och förmåga styr, och utveckling ska ske personcentrerat.

Omställningen till den nära vården kräver att alla invånare i Västra Götaland har tillgång till bredband.

Information ska finnas tillgänglig när patienten behöver den

Arbetet med Framtidens Vårdinformationsmiljö (FVM) syftar till att åstadkomma en vårdinformationsmiljö som stödjer en jämlik och kunskapsbaserad vård, personcentrerad vård och effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. För Västra Götaland kommer det att vara journalsystemet Millenium som kommer att vara det främsta IT-systemet som kommer att användas. Införandet av Millenium är försenat, men under hösten 2024 sker första utrullningen och

hösten 2026 ska samtliga VGRs verksamheter använda Millenium. Målet är att skapa en informationsmiljö uppbyggd kring ett enklare och säkrare informationsutbyte inom vården samt mellan vården och invånaren.

En moderniserad informationsmiljö utgör en viktig faktor för att åstadkomma en personcentrerad vård, hälsoförbättringar och ökad effektivitet genom bättre beslutsstöd för medarbetare såväl som förutsättningar för kommunikation mellan vården och patienten. När all relevant information följer patienten mellan och över kommun- och regiongränser, från universitetssjukhuset till kommunens äldreboende, eller från socialtjänsten till skolhälsan finns helt nya möjligheter att göra vård och omsorg mer individanpassad. Hälsodata, dataanalys och artificiell intelligens ska kunna användas för att förbättra beslutsstöd och, när det är möjligt, automatisera beslut om vård.

Rätt användning av digitala tjänster kan utgöra en viktig resurs för att öka invånarnas tillgänglighet till digitala vårdformer. Men detta måste ske på ett sådant sätt att principen om att prioritera patienter med störst vårdbehov inte urholkas eller att VGRs kostnader ökar i alltför hög takt. För att nå en hållbar digital utveckling tillsammans med de digitala vårdgivarna behöver regionens samverkan med dem stärkas. VGR bör därför verka för att utforma en hållbar samverkansmodell samt kvalitet- och kravspecifikationer för digitala vårdgivare i såväl egen som privat regi. VGR ska ta fram en plan av modellen ordnat införande för utveckling och implementering av digitala lösningar och artificiell intelligens (AI).

Tillkommande kostnader för digitala tjänster torde finansieras genom att behovet av andra vårdformer minskar, men sannolikt behöver VGR investera mer pengar och acceptera att under en utvecklings- och inlärningsfas kan saker bli dyrare, snarare än billigare.

Kvalitetsdriven verksamhetsutveckling och kompetensförsörjning

Prioriterat mål:

Bästa möjliga kunskap ska finnas tillgänglig och användas i patientmötet, eller av patienten själv i sin egen vård

Fokusområden:

- Vårdutbildade medarbetare ska avlastas arbetsuppgifter som inte kräver vårdutbildning
- Implementeringen av effektiva vårdprocesser och arbetssätt behöver stärkas.

Beslut ska baseras på kunskap och fakta

Sjukvårdens chefer och medarbetare ska ges tid, kunskap och redskap för att arbeta med kvalitetsdriven verksamhetsutveckling i syfte att kunna erbjuda högre medicinsk och patientupplevd kvalitet i en bättre organisation. Omställningsområdet ska fokusera på att stödja och möjliggöra faktisk handling inom de enskilda verksamheterna och därmed är tillsynsstyrning en nyckelfaktor. Detaljstyrningen av vården behöver därför minskas till förmån för att skapa en arbetsmiljö som tillåter en tillsynsbaserad ledning, där initiativ från chefer och deras medarbetare välkomnas i större utsträckning än idag.

Vid jämförelser av medicinska kvalitet framgår det att VGR behöver förbättra sitt kvalitetsarbete för att uppnå samma resultat som de bästa regionerna. Det behövs därför ett fortsatt arbete med lokal verksamhetsutveckling och ständiga förbättringar inom varje verksamhet. Med kvalitetsdriven verksamhetsutveckling och förbättringar kan medarbetarnas kompetens och vilja att utveckla hälso- och sjukvården tillvaratas.

Ett led i detta är den införda administrativa prövningsrätten, där anställda kan ifrågasätta arbetssätt och rutiner som de upplever som ineffektiva, kontraproduktiva och kostnadskrävande.

Utvecklingen av regionala vårdprocesser, stöd till uppföljning och stöd i förbättringsarbete ska göra det enklare att arbeta kunskapsbaserat i mötet med patienten. En minskning av oönskad variation ger en mer jämlik vård med högre medicinsk kvalitet, samtidigt som vården blir säkrare och effektivare.

Stärk patientsäkerheten

Patientsäkerhet och kvalitet ska vara centralt i hälso- och sjukvårdens ledningssystem. Alla delar av verksamheten måste arbeta systematiskt och långsiktigt med mål, åtgärder och uppföljning, syftandes till att minska oönskad variation och för att säkra att bästa kunskap är tillgänglig och används i varje patientmöte. Arbetet ska präglas av ett förebyggande synsätt, faktabaserade beslut och samverkan. Varje skada orsakad av och inom sjukvården ska rapporteras och följas upp för att få ett lärande kring hur vårdskador uppstår och hur de kan undvikas. Sjukvården ska präglas av en säkerhetskultur där fel i handhavande förebyggs och förhindras. Det är fortsatt viktigt att arbeta för att minska felaktig läkemedelsanvändning inom såväl primärvården som sjukhusvården. Särskilda insatser ska riktas till personer som har flera olika läkemedel. Läkemedelsdokumentation ska följa

patienten genom vården. För att förebygga överkonsumtion och minska riskerna för läkemedelskomplikationer ska kontinuerliga läkemedelsgenomgångar ske för alla äldre. Äldre i eget boende ska erbjudas samma service.

Regionen ska vara drivande i att, tillsammans med akademi och näringsliv, sätta ljuset på forskning och utveckling kring säkerhetsfrågor i sjukvården. Västsverige har historiskt en stark position inom säkerhetsarbete. Det ska sjukvården i högre utsträckning dra nytta av.

Satsa på forskning och utveckling för att öka patientsäkerheten

För en region som vill stå stark inom life science är forskningskompetens fundamentalt. Det faktum att antalet forskande läkare inom hälso- och sjukvården minskar utgör ett reellt hot mot utveckling och patientsäkerhet. Vid en hälsokris är det avgörande att det finns forskarkompetens inom hälso- och sjukvården för att kunna utföra tidiga studier och därmed snabbt öka kunskapen.

VGR behöver stärka forskningskompetensen inom vården så att vi kan öka vårdkvaliteten för våra medborgare och vara en än mer attraktiv samarbetspartner för både akademi och industrin nationellt och internationellt.

Bemanningen i hälso- och sjukvården har ingen buffert i normalläge. När det blir krisläge måste forskande personal in i rutinsjukvård, trots att dessa personer i högsta grad behövs som länk mellan forskning och vård när vi drabbas av nya virus eller andra hot. VGR ska stärka karriärvägarna för forskande personal inom hälso- och sjukvården.

VGR ska bedriva och medverka i klinisk forskning, vilket skapar tydliga och positiva incitament för hälso- och sjukvårdspersonal att arbeta med forskning, kommersialisering och kliniska studier. Genom att stärka karriärvägar för forskande personal inom hälso- och sjukvården, ökar satsningarna på fortbildning för vårdpersonal i sin planering och budget, informerar medborgarna om vilka kliniska studier som pågår och inför en funktion där patienterna kan anmäla sitt intresse för att delta i studier. Syftet är att öka jämlikheten i vården.

Utifrån ett nationellt perspektiv har VGR en välfungerande nivåstrukturerad av vård regionalt. Sahlgrenska Universitetssjukhus har inom ramen för nationellt högspecialiserad vård (NHV) erhållit tillstånd i de flesta fall då VGR ansökt om det. Då Sahlgrenska Universitetssjukhus är ett av de ledande universitetssjukhusen i landet bör ambitionen för VGR vara att fortsatt stödja ansökningar till NHV. Givna tillstånd har stor betydelse för möjligheten att bedriva forskning och annan närliggande högspecialiserad vård liksom nyttan med att även NHV kan erbjudas Västra Götalands invånare. Denna ambition kan i vissa fall medföra behov av omfördelning av vård inom VGR, men också riktade satsningar för att underbygga välmotiverade ansökningar där kompetens finns.

Ta tillvara på medarbetarnas kompetens

Kvaliteten i vården vilar på medarbetarnas kunskaper om patienterna, diagnoserna och behandlingarna. En ständig kvalitetsutveckling av vården kräver därför att ny kunskap tas fram, sprids och blir till nya behandlingar. Det innebär att det bästa sättet för att förbättra vården är att ge förutsättningar för medarbetare och organisationer att öka sin kunskap.

Omställningsarbetet påverkar alla medarbetare genom förändrade arbetssätt i en mer utbyggd nära vård med bas i primärvården, digitalisering, koncentration och med kvalitet som grundläggande strategi i allt arbete. För att medarbetarnas kompetens ska användas på bästa sätt, måste arbetet med förändrade arbetssätt, uppgiftsväxling och avlastning påskyndas. Det handlar till exempel om ett ökat samarbete över organisatoriska gränser där medarbetarna ses som en resurs mellan avdelningar och verksamheter. Seniora medarbetares kompetens och erfarenhet tas tillvara. Fler arbetsuppgifter kan överföras till servicemedarbetare inom städ och måltider samt materialhantering. Direkta insatser kopplade till arbetsmiljö och personalvård bör ha hög prioritet bland annat genom Hälsan och Arbetslivet för enskilda individer, arbetsgrupper och arbetsplatser.

Digitaliseringen kräver ett förändrat beteende hos alla medarbetare. Därför måste alla medarbetare tillförsäkras kompetensutveckling på området så att de digitala vårdtjänsterna kan nyttjas fullt ut både som stödsystem och utifrån utökad delaktighet samt tillgänglighet för patienter och vårdtagare. Hälsodata, dataanalys och artificiell intelligens ska användas för att förbättra beslutsstöd, ge stöd vid egenvård och, när det är möjligt, automatisera beslut om vård. Taligenkänning kommer att vara ett vanligt arbetssätt i hälso- och sjukvården i Västra Götaland, och kommer att effektivisera dokumentationen för medarbetare.

VGR måste också bli bättre på att ta till vara och sprida den kunskap och kompetens som finns samlad i regionens olika kompetenscentra. Genom ökat samarbete och bättre kommunikation mellan olika vårdgivare kan fler ta del av och utveckla bemötande, vård och behandling för invånarna oavsett var i regionen de söker vård.

Barnuppdraget

Barn och unga har specifika behov och förutsättningar som behöver beaktas när vi utvecklar hälso- och sjukvården. I den förnyade strategin för omställningen av hälso- och sjukvården uttrycks att Barnuppdraget tillförsäkrar barnkompetens, barns delaktighet och barnrättsperspektiv i omställningens alla områden.

Vården ska se till alla barns och ungdomars bästa möjliga hälsa och utveckling. Barn som visar på olika typer av utvecklingsrelaterade problem ska erbjudas tvärprofessionell bedömning och tidiga insatser utifrån behov. Barn och föräldrar riskerar annars att förlora tid i väntan på utredning, diagnos och adekvata insatser för barnet. Möjligheterna till vård och stöd för dessa barn varierar i VGR.

Den regionala utvecklingsplanen för barnsjukvård ska presenteras under 2023.

Habilitering och hälsa

En funktionsnedsättning ska inte få vara ett hinder för människors mål, drömmar, livskvalitet eller livspussel. Det innebär bra tillgång till hjälpmedel, inga krångliga regelverk, snabba beslutsvägar och en samordning mellan region och kommunerna. Personer med funktionsnedsättning är dock inte en homogen grupp i samhället så varje område måste arbeta med att öka individens möjlighet att interagera i sin vardag.

Regionens Habilitering och Hälsa erbjuder specialiserad vård och stöd till personer som har en varaktig funktionsnedsättning; som nedsatt förmåga att kommunicera, se, höra eller röra sig. En verksamhet med god tillgänglighet och som får goda omdömen jämfört med andra liknande verksamhetsområden i landet. Dock finns ständigt ett arbete att göra då det gäller att ge en jämlik vård över hela regionen.

För många människor med en funktionsnedsättning krävs kontinuerligt olika intyg för att möjliggöra tillgång till andra delar av samhällets funktioner. Sammantaget kan det bli stora kostnader då dessa ej ingår i högkostnadsskyddet. Därför bör en översyn göras. Som grund ska intyg och andra patientavgifter utgå från storlek på behov och inte på åldersgrupp. Den med stort behov av regionens insatser inom sjukvården, tandvården, habilitering etc. ska "premieras" och inte den som uppnått en viss ålder. Det är exempelvis skillnad att leva med en kronisk funktionsnedsättning eller en som kommer av naturligt åldrande. Det är dock i båda fall viktigt med en god delaktighet vid val av hjälpmedel så att de nyttjas på rätt sätt. För att öka valfriheten ska det vara möjligt för brukaren att kunna vara delaktig i valet av hjälpmedel och därmed även kunna medfinansiera kostnaden.

En fast läkarkontakt eller koordinator/vårdteam är centralt att personer med komplexa vårdbehov ska kunna erbjudas bättre kvalitet och tillgänglighet. En koordinator kan till exempel hjälpa föräldrar med att inhämta information, reda ut en ohållbar situation eller med att bygga upp ett fungerande nätverk runt individen.

Tandvården

En god munhälsa bidrar till en god livskvalitet

Tandvården har, som tidigare beskrivits i budgeten, ett stort hälsofrämjande och förebyggande uppdrag. Insatserna och den kunskap som finns ska utgå ifrån att lägga sitt fokus på de med störst behov och inte utgår ifrån en åldersgrupp. Oavsett om tandvårdskliniken är privat eller offentligt driven är det viktigt att det finns en tandvårdsklinik som tar emot barn, unga och gamla i varje kommun. Avgiftsfri tandvård för barn och unga bör gälla så länge föräldrarna är försörjningsskyldiga, det vill säga under den tid som skolgången pågår men som längst till barnet fyllt 21 år. För att framgent ge barn- och ungdomar och/eller deras vårdnadshavare möjlighet att välja tandläkare i sitt närområde/kommun med rätt utbildning/kompetens behöver ersättningssystemet ses över för att i större utsträckning ta hänsyn till barn och unga med omfattande tandvårdsbehov.

Tandvården ska ha fortsatt fokus på de grupper som inte fullt ut fått ta del av en generell utveckling mot en bättre tandhälsa samt ökat fokus på barn och ungas tandhälsa.

Det särskilda tandvårdsbidraget riktar sig till patienter med en sjukdom eller en funktionsnedsättning som ökar risken för försämrad tandhälsa. Bidraget används till förebyggande tandvård för att hjälpa patienterna att behålla en god tandhälsa. Bidraget bör dock utvecklas för att bättre omfatta utsatta grupper inom psykiatri.

Regional utveckling

Regional utvecklingsstrategi

Det regionala utvecklingsarbetet i Västra Götaland är långsiktigt strategiskt och omfattar utveckling inom näringsliv, forskning och utbildning, social hållbarhet, miljö samt infrastruktur. Arbetet sker i nära samverkan med offentlig sektor, näringsliv, akademi och det civila samhället. Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar lägger grunden för VGR:s uppdrag inom regional utveckling och förordningen om regionalt tillväxtarbete fastställer den regionala utvecklingsstrategins roll för utvecklingsarbetet i Västra Götaland

Den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 (RUS:en) pekar ut riktningen för Västra Götalands utveckling. Strategin består av fyra långsiktiga prioriteringar som beskriver områden där aktörer i Västra Götaland behöver samverka och genomföra gemensamma insatser för att ställa om Västra Götaland till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle:

- stärka innovationskraften
- bygga kompetens
- öka inkluderingen
- knyta samman Västra Götaland

Strategin pekar också ut fyra västsvenska kraftsamlingar inom områden som vi tillsammans i Västra Götaland behöver förstärka arbetet kring de närmaste åren. Dessa löper tvärs genom de fyra långsiktiga prioriteringarna:

- fullföljda studier
- digitalisering
- elektrifiering
- cirkulära affärsmodeller

Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

Prioriterat mål:

Stärka innovationskraften – för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant

Fokusområden:

- Kraftsamla för digitalisering
- Kraftsamla för elektrifiering
- Kraftsamla för cirkulära affärsmodeller
- Öka takten i Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om

Mer grön el för ett konkurrenskraftigt näringsliv

Västsveriges styrka är vår stora öppenhet mot omvärlden. Det ger människor jobb, frihet och ett självständigt liv. I öppenheten kan kompetenser växa, utmaningar lösas och innovativa idéer frodas. I sin tur skapas och byggs företag, stora som små. Företag som utvecklar, tillverkar och exporterar varor och tjänster runt om i världen. Ett sådant förhållningssätt till människor, resurser och innovationer skapar tillväxt med skattekonor att fördela till vård, skola och omsorg.

Över hela världen sker nu en omställning av industrin och transportsektorn, där man går ifrån beroendet av diesel, bensin och olja i syfte att minska koldioxidutsläppen och hejda klimatförändringarna. Här har Västra Götaland ett särskilt stort ansvar eftersom en stor andel av den tunga oljebaserade industrin finns här. Industrins omställning är nödvändig för att klara klimatet men också för att klara konkurrenskraften för jobb, skatteintäkter och positiv utveckling. Stora som små företag i Västra Götaland fokuserar på att klara omställningen och samtidigt stå sig stark på en internationell marknad. VGR måste skapa förutsättningar för utbyte mellan akademi, företag och samhällsaktörer och samtidigt få en bättre förståelse för företagens behov och förutsättningar för att ställa om. Omställningen innebär kraftigt ökat behov av el, prognoser visar minst en fördubbling till år 2030. Detta är en utmaning som kommer påverka hela Västra Götaland.

Om vi ska behålla jobb och företag i Västra Götaland och attrahera nya företagsetableringar, måste ny elproduktion tillföras och energieffektivisering ske i ett högre tempo än någonsin tidigare. Arbetet med att identifiera konkreta åtgärder för att skapa lokal och hållbar elproduktion i Västsverige behöver därför intensifieras. VGR behöver arbeta med nätfrågan inom samverkansytan ACCEL.

De stora företagsetableringar som väntar i Västsverige, batterifabrikerna i Göteborg, Mariestad och eventuellt även Svenljunga, kommer med krav på elförsörjning, infrastruktur och kompetensutveckling. En annan utmaning för regionen blir etableringar som sker utanför men nära länet, som exempelvis den i Fredrikstad i Norge, och som kan locka över kompetens. Därför är det extra viktigt att regionen arbetar aktivt med att behålla möjlig arbetskraft speciellt med snart tre

stora företagsetableringar på plats. För att människor ska vilja bosätta sig i Västra Götaland krävs det att man skapar förutsättningar för ett attraktivt län med arbetsmöjligheter, men även ett varierat utbud av natur, kultur och idrott.

En klimatsmart region

Västra Götalands klimatmål är att utsläppen i territoriet ska minska med 80 procent till 2030 jämfört med 1990 års nivå, samt att utsläppen från konsumtion ska minska med 30 procent till 2030 jämfört med 2010 års nivå. Ska Västra Götaland nå dessa klimatmål, inklusive den minskningstakt som är preciserad i koldioxidbudgeten, behöver utsläppen minska kraftigt. För att uppnå målet om en fossiloberoende region behöver elektrifieringen påskyndas. Det handlar om att samordna näringslivet, myndigheter, politiken och andra intressenter för att skapa förutsättningar för att bygga ut mer lokal förnybar elproduktion och elnätskapacitet. De lokala förutsättningarna måste tas tillvara. Västra Götalands geografiska läge med lång kusträcka och goda vindresurser ger stora möjligheter för land- och havsbaserad vindkraft. Här behöver regionen vara en aktiv part i att nyttja denna potential för att möta morgondagens energibehov, utbyggnaden av havsbaserad vindkraft behöver accelerera. Satsningen på biogas är en viktig fråga för minskade klimatutsläpp och för ett ökat kretsloppstänkande. VGR är en partner för utveckling av vätgasen och ska fortsätta att bidra till innovationskraften inom området. Med nya innovationer och framsteg kommer vätgasen vara ett viktigt instrument för omställningen av transportsektorn och industrin. Regionen behöver planera för att lokalisera inhemsk förnybar elproduktion och lagring via vätgas, men även batterier. VGR måste också driva på och ta sitt ansvar för att påskynda elektrifieringen. VGR arbetar redan idag med att minska sin energiförbrukning, men arbetet med energieffektivisering och energiomställning behöver utvecklas ytterligare.

Idag står vi inför nya samhällsutmaningar där bristen på el, elnätskapacitet och effekt i systemet kan hindra klimatomställningen och äventyra framtida jobb. I dagsläget är det statliga stödet riktat till enskilda hushåll som kan få stöd till egen energiproduktion och lagring. Problemet är att inte alla hushåll har möjlighet att göra den stora investering som det innebär. EU har i olika direktiv uppmanat medlemsstaterna att skapa en särskild lagstiftning för att underlätta bildandet av så kallade energigemenskaper i ekonomiska föreningar. Dock går utvecklingen i Sverige trögt. Föreningar möter flera hinder. Regelverket är snårigt, lagstiftningen är inte harmoniserad och man möter svårigheter i kontakter med elnätsbolagen, är några av hindren för kooperativen. Energigemenskaper är ett sätt för människor att ta sig an en av vår tids stora utmaning, därför bör VGR utarbeta en strategi för att ge invånarna såväl kunskapsstöd som ekonomiskt stöd.

Inom många områden i Västra Götaland saknas det idag möjlighet att ladda sin elbil. För många besökare i Västsverige läggs mycket tid ner på att hitta en plats för att ladda sin bil och sedan köa tills det är ens tur. När allt fler väljer elbil måste också laddmöjligheterna öka längs vägarna. Det är viktigt att utbyggnaden av laddplatser prioriteras i regionens arbete så att såväl invånare som besökare kan välja att resa hållbart. Regionen behöver vara ledande för att bygga ut infrastrukturen i bostadsområden och på landsbygden där marknaden inte löser det på egen hand ännu.

Inom Västsveriges stora klimatsatsning KLIMAT2030 finns tolv arbetsgrupper inom fyra områden. Ett viktigt område är byggsektorn som står för en femtedel av koldioxidutsläppen i Sverige. Flera initiativ har tagits i Västra Götaland för att göra konkreta insatser, bland annat har tegel från en fastighet i Göteborg blivit en ny vägg på nybygget Högsbo sjukhus. Det är viktigt att VGR använder offentliga investeringar för att visa upp goda exempel på återbruk, för att skapa ringar på vattnet i samhället, samtidigt som VGR ska stötta och vara delaktig i projekt inom byggbranschen som syftar till att minska miljöbelastningen.

Den globala textilindustrin är resurskrävande, orsakar stora växthusutsläpp, miljöförstöring och dålig arbetsmiljö. Dessutom genererar den stora mängder avfall. Det finns stor potential av tillväxt i den cirkulära ekonomin men det krävs en storskalig industriell modell. Entreprenörskap och innovationer som bygger på cirkulära ekonomier och bidrar till en positiv klimat- och miljöutveckling ska därför uppmuntras. Produktionen och konsumtionen av textil, möbler och plast måste bli mer ansvarsfull. Uttaget av naturresurser behöver minska, återvinning och återanvändning behöver öka. Textilindustrin i Borås har utvecklat till ett forskningscentrum för framtidens hållbara textilier. Här finns spetskompetens på internationell nivå. EU har ett tydligt mål och det diskuteras storskaliga investeringar i industriell infrastruktur, så kallade återvinningshubbar för avancerad återvinning. Minst en sådan hubb bör ligga i Västsverige då den kan skapa jobb i flera led.

Framtidens jobb skapas via innovationer

För att ställa om till ett hållbart Västra Götaland behöver vi möta ett antal samhällsutmaningar parallellt. Ingen kan lösa dessa utmaningar på egen hand, men tillsammans kan vi bidra till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle. VGR ska tillsammans med kommuner, företag, akademi, ideella föreningar och myndigheter arbeta för att göra Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

Västsveriges näringsliv samt lärosäten och forskningsinstitut samarbetar alltmer för att sätta Västra Götaland på kartan kring hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Forskning, innovation och näringslivsutveckling är starkt sammankopplade och en viktig utvecklingsfaktor inte minst för att ställa om och för en grön tillväxt. Västra Götaland är Sveriges innovationsmotor, försvinner infrastrukturen för innovation kommer länet tappa sin konkurrenskraft inom Sverige och internationellt. De samarbetsmiljöer som uppstår mellan småföretagare, studenter, forskare, kommuner och myndigheter runt Science Parks i Borås, Trollhättan, Skövde och Göteborg och de öppna arenorna är avgörande och förbättrar konkurrenskraften för hela länet. Detta gör att företag och jobb stannar i Västsverige och nyetableringar söker sig hit, innovation och samarbete skapar ringar på vattnet där Västra Götaland kan utvecklas. Tillgången till nätverk är viktig, dels för företagens tillväxt, dels för att företagen ska stanna i Västra Götaland. Ett exempel på det är den förstudie som gjorts om att eventuellt etablera Green Innovation Park vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Skara. Det kan bli en mötesplats där man samlar akademi, näringsliv och organisationer som bildar ett västsvenskt kluster för gröna näringar. I Västra Götaland finns det flera stora företag som verkar på en global marknad. Företagen har en hög andel forsknings- och utvecklingsresurser, vilket skapar möjligheter för alla som bor och verkar här. Att medborgare får tillgång till spännande forskarmiljöer och kreativa företag bidrar till fler jobb och en framtidstro för nästa generation.

Skövde har blivit en hubb för spelindustrin i Västra Götaland genom Högskolans utbildningar och Skövde Science Parks olika satsningar ihop med regionen. Idag utgör branschen 4,1 procent av Sveriges tjänsteexport och man beräknar att det kommer behövas fler än 30 000 spelutvecklare till 2030 än vad som finns i Sverige idag. Utmaningen är dock att ge människor möjligheten att utöva denna sport, inte bara i sitt hem utan i tillgängliga och anpassade lokaler för exempelvis LAN och event, därför har man i Skövde öppnat en e-sporthall. Det finns starka synergier mellan dataspelsbranschen och andra teknikintensiva branscher vilket bidrar till företagsamhet för hela länet.

Det är viktigt att företag, industrier och lärosäten med stöd av VGR kan ta del av EU:s forskningsresurser och därmed vara föregångare inom exempelvis ny teknik och material och sätter Västra Götaland på kartan.

VGRs ansvar för hälso- och sjukvården innebär att regionen är en viktig part inom forskningsområdet. Samarbetet som sker inom Life Science ska ha en särställning. Med en globalt verksam läkemedelsindustri och tillgången till Europas största universitetssjukhus, Sahlgrenska, har Västra Götaland möjligheter att ta nya kliv i fråga om hälsa och läkemedel. En stark forskningsmiljö har stor betydelse för att locka kvalificerad arbetskraft samt skapa tillväxt och nya innovationer. Ett samarbete som förstärks och stadfästs genom "Sahlgrenska Life".

Satsa på de blå och gröna näringarna

I Västsverige har vårt vatten en särskild betydelse. De blå näringarna i Västra Götaland har en enorm potential som regionen behöver ta vara på. Mat från havet och andra blå näringar är viktiga för att öka den lokala matproduktionen, minska miljöbelastningen, skapa fler jobb i våra kust- och landsbygdssamhällen, och för att få en attraktiv livsmiljö för boende och besökare. Utmaningen är att nyttja havets resurser på ett hållbart sätt men också hitta nya användningsområden för det havet kan erbjuda till exempel initiativ där man odlar fisk på land, i lokaler som exempelvis ladugårdar som annars skulle stå tomma. VGR ska stötta de blå näringarna för att förse med kompetens, för att stärka innovationsklimatet och för att uppmuntra till nya affärsmöjligheter.

Både hav, sjöar och vattendrag är ständigt utsatta för nedskräpning och andra föroreningar. Farliga ämnen kan förgifta vattenlevande djur, rubba hela ekosystem och hamna i maten vi äter. Det behövs fler insatser för att rena våra vatten från mikroplaster, läkemedelsrester och kemikalier efter tvätt av textilier. Insatser för att hantera skräp i marina miljöer ska främjas. Arbetet ska omfatta såväl åtgärder vid källan som att ta hand om skräpet i havet och på land. För att möta dessa utmaningar ska VGR fortsatt verka för ett nära internationellt samarbete, bland annat kring Skagerack och Nordsjön. Inte minst behövs ett kraftfullt arbete för att minska tillförseln av plast och mikroplaster i hav, sjöar och vattendrag.

För ett hållbart samhälle har landsbygden och dess gröna näringar en avgörande roll. Här växer skogarna som ger oss förnybara bränslen, klimatsmarta byggmaterial och naturupplevelser som stärker besöksnäringen. Västra Götaland behöver verka för en mer lokal och hållbar matproduktion,

det gäller råvaror från såväl växtbaserade som animalisk matproduktion. Västra Götaland är Sveriges största livsmedelsproducerande län och har därför alla möjligheter att utveckla detta ytterligare. Den lokala livsmedelsproduktionen är viktigt. Både för att minska utsläpp och klara försörjningen i framtiden behöver Västsverige satsa på jordbruk och livsmedelsproduktion, inte minst som en del ur den civila beredskapen.

I arbetet med de gröna näringarna spelar VGRs naturbruksutbildning en central roll. För att klara klimatutmaningen och förse alla gröna näringar med kompetens behövs naturbruksutbildningarna. Här behöver VGR hitta lösningar så att skolor, oavsett huvudman, kan bidra för att inte elever och invånare ska hamna i kläm. Målet måste vara att elever och invånare erbjuds naturbruksutbildningar med god kvalitet och geografisk närhet i hela Västra Götaland. Förutom att driva naturbruksutbildningar på gymnasienivå med kvalitet bör regionen satsa på vuxenutbildning med god kvalitet i hela länet. Det är kvalitet på utbildningen som ska avgöra inte vem som är huvudman. Det behöver ske en ökad samverkan mellan regionen och de privata, för att lära av varandra och vidareutveckla utbildningarna inom gröna näringar.

Att stärka framtidens jord- och skogsbruk är att satsa på naturbruksskolorna så att ungdomar och vuxna som vill utbilda sig och jobba i de gröna näringarna ges den möjligheten. Regionens egna naturbruksskolor Uddetorp, Svenljunga, Sötåsen och Axevalla Hästcentrum har under de senaste åren sett en ökning av förstahandssökande. Därmed är det oerhört angeläget att få ett avtal på plats som tar hänsyn till rättvisa och jämlika villkor för studenterna inom de gröna näringarna.

Stärk förutsättningarna för en hållbar och livskraftig besöksnäring

Västra Götalands rika natur och kultur välkomnar både nära och långväga besökare. Här finns hav och berg, stad och land med spännande kultur och hantverk och med en restaurangnäring som gynnas av att fler besöker Västra Götaland. I hela Västra Götaland finns det stora möjligheter att genom innovation skapa nya upplevelser och genom kreativt företagande. VGR ska verka för att utveckla och skapa en robusthet för den småskaliga och hållbara besöksnäringen i hela länet, bland annat genom att stärka samverkan mellan företag, kommuner och region. Branschen är viktig för utvecklingen och arbetstillfällen på landsbygden, kustbygden samt i de större städerna.

VGR gör stora satsningar för att främja friluftsliv och samtidigt gynna biologisk mångfald. Det finns många naturreservat och vandringsleder som är värda ett besök här i Västsverige. Intresset för vandring har ökat, inte minst bland de internationella besökarna. VGR behöver fortsatt utveckla samordningsarbetet för att göra vandringslederna mer lättillgängliga. Att vistas i naturen är positivt för folkhälsan. Det ger möjlighet till fysisk aktivitet, rekreation, vila och återhämtning, samtidigt stärker naturturismen besöksnäringen. Fler gästnätter och fler besök i butiker och matställen runt omkring i Västra Götaland skapar arbetstillfällen.

I Västra Götaland är det många producenter som länge väntat på möjligheten att sälja sitt egenproducerade öl eller vin. Det är bra för småföretagandet, utvecklingen av den lite mindre hantverksmässiga livsmedelsproduktionen - både på landsbygden och i våra stads kvarter. En reform inom området är både viktig och efterlängtat och den statliga utredningen (SOU 2021:95) visar att det är fullt möjligt att genomföra. Västsverige är en stark mat- och dryckesproducerande region och entreprenörsandan är stor. Gårdsförsäljning i samband med en guidad tur, föreläsning, provning eller övernattnings kommer att stärka turism- och besöksnäringen än mer och bidra till en levande landsbygd.

Bygga kompetens

Prioriterat mål:

Bygga kompetens – för kompetensförsörjning och livslångt lärande

Fokusområden:

- Kraftsamla för fullföljda studier

Invånarna är Västra Götalands största tillgång

VGR har tillsammans med andra regioner i Sverige fått ett utökat uppdrag för att tillhandahålla bedömningar över länets kompetensbehov i Lagen om Regionalt utvecklingsansvar (2010:630). Företagen i Västsverige har behov av att kompetens och det nya uppdraget ger bättre förutsättningar att matcha yrkesutbildningar mot bristyrken. Idag är arbetsmarknaden tudelad. Företag har svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens samtidigt som många människor har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Västra Götaland står inför en allvarlig brist på utbildad personal inom de flesta yrkeskategorier på arbetsmarknaden. Det behövs en fungerande arbetsmarknad med bättre matchning och kontinuerlig vidareutbildning för att klara omställning, bryta utanförskap och öka inkluderingen. Samarbeten mellan kommuner, regionen och branscherna för att utbilda rätt arbetskraft behöver förstärkas. Om man inte tar vara på människors

varierande kompetens, hämmas Västra Götalands utveckling, tillväxt och arbetsmöjligheter. Det är invånarna som är regionens största tillgång. Att klara grundskolan med godkända betyg för gymnasiestudier är ofta en avgörande fråga för ungas framtid, utan gymnasiestudier begränsas den svenska arbetsmarknaden kraftigt. Cirka 16 procent lämnade år 2022 grundskolan i Västra Götaland utan behörighet till gymnasiet enligt den senaste regionrapporten 'Osvuret är bäst'. VGR behöver göra mesta möjliga för att fler barn och unga ska kunna fullfölja sina studier för att sedan få sitt första jobb, en lön och friheten som kommer med det. Fullföljda studier är en förutsättning för delaktighet och för att minska klyftorna mellan människor.

Att snabbt få ett jobb är det bästa sättet att förstå ett nytt samhälle och skapa sig ett liv i det nya landet. När fler människor har ett jobb att gå till kan Sverige också i framtiden ha en bra välfärd och ett starkt socialt skydd. Västra Götaland ska därför ta vara på den kunskap nya svenskar har, ingen tjänar på att någon lämnas utanför. Integration är viktigt, både för de individer som kommer till Sverige och för samhället i stort. Därför är det oroväckande när staten höjer arbetsgivaravgiften och försvårar rekryteringen av internationell kompetens, när vårdsektorn och näringslivet skriker efter personal. Kombinationsutbildningar inom Svenska för Invandrare (SFI) som utvecklats i Skövde med stöd från VGR och kommunalförbundet Skaraborg, bör prövas på fler platser i regionen och stå som modell för en snabbare integration samtidigt som personer utbildas inom bristyrken.

VGR behöver fortsatt satsa på lärlingsanställningar. Modellen Gymnasiala lärlingsanställningar (GLA) där den lärlingsanställda eleven blir anställd och får lön under sin studietid samt vuxenlärlingsanställningar bör utökas till fler kommuner i hela länet. Modellen bör också prövas i andra branscher där det råder brist på kompetens med mål om att underlätta kompetensförsörjningen inom den västsvenska industrin.

I rådande läge med en lågkonjunktur, risk för ökad arbetslöshet samt brist på yrkesutbildad arbetskraft inom viktiga sektorer, bör ytterligare resurser tillföras för att snabba på omställningen av arbetskraften. Det gäller att möta upp behoven inom bland annat elektrifiering, digitalisering, klimatomställning och cirkulära flöden.

Utöka det regionala utbildningsansvaret

Det behövs en regional arbetsmarknadsutbildning som ger möjlighet till bättre anpassning av insatser, fler jobb och bättre matchning på arbetsmarknaden. För att kunna möta de behov som Västra Götaland står inför vad gäller arbetskraft i näringsliv och offentlig verksamhet behövs utbildning som är anpassad till regional och lokal arbetsmarknad. Idag är inte gymnasieskolan och vuxenutbildningen dimensionerade utifrån regionala kompetensbehov. Därmed bör man utreda förutsättningar för att regionen tar över ansvaret för hela eller delar av gymnasieskolan och vuxenutbildningarna.

Ungdomar gör medvetna val till gymnasieskola, söker efter rätt utbildning och är beredda att resa för att gå på den utbildning som de efterfrågar. I några kommunalförbund är gymnasievalet helt fritt mellan kommunerna medan det i vissa inte är det. Detta bidrar till ett orättvist utbud och tillgång av gymnasieutbildningar för Västra Götalands ungdomar idag. Med ett fritt val mellan kommunerna skulle man ge förutsättningar för gymnasieskolorna att specialisera sig och satsa på hög kvalitet. Därför bör alla ungdomar i Västra Götaland ges samma möjlighet till fritt gymnasieval som finns inom vissa kommunalförbund, inom hela regionen, detta skulle framför allt underlätta för de ungdomar som bor i gränstrakten till ett annat kommunalförbund.

Folkhögskolorna skapar stora ekonomiska värden för samhället

Västra Götaland står inför en allvarlig brist på utbildad personal inom de flesta yrkeskategorier på arbetsmarknaden. Företag och offentlig sektor söker efter yrkesutbildade, ofta är det yrken på gymnasienivå, och här utgör Folkhögskolorna en viktig resurs som med högskoleförberedande utbildningar kan bidra med kompetensutveckling, folkbildning och det livslånga lärandet. I det här läget är det därför märkligt att staten drar in på stödet till utbildningar som ger yrkesexamina inom bristyrken vid folkhögskolan. Folkhögskolorna och Naturbruksskolorna har en särskild förmåga att möta elever och deltagare som inte fullföljt sina studier. VGR utbildningsverksamheter tar ett särskilt ansvar för att möta dessa elever och deltagare, och ge dem en ny möjlighet i arbetslivet.

Folkhögskolorna har, genom sin särskilda pedagogik och arbetssätt, en betydelsefull roll att spela i utbildningssystemet. Särskilt viktig är den allmänna kursen som kan bidra till att fler individer fullföljer sina studier på grundskole- och gymnasienivå. Unga personer som går ut med ofullständiga betyg i skolan, ska få en andra chans vid folkhögskola eller vuxenutbildning. Här spelar folkhögskolorna en viktig roll i folkbildningen med sina olika utbildningsmöjligheter och yrkesintroduktionsanställningar. Regionen bör fortsätta göra satsningar på egna och på fristående folkhögskolor.

Infrastruktur- och kollektivtrafik

Trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland

Trafikförsörjningsprogrammets långsiktiga mål innebär att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Antalet kollektivtrafikresor och marknadsandelen jämfört med bil ska öka till minst de nivåer som rådde innan pandemin (2019). Tre målområden beskriver ambitionerna kring geografisk tillgänglighet, enkel, trygg och inkluderande kollektivtrafik samt minskad miljöpåverkan från kollektivtrafiken.

Enligt kollektivtrafiklagen ska VGR, i rollen som regional kollektivtrafikmyndighet, ta fram ett trafikförsörjningsprogram. Nuvarande trafikförsörjningsprogram 2021–2025, beslutades av regionfullmäktige i maj 2021. Trafikförsörjningsprogrammet är tillsammans med regionfullmäktiges budget det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet. Revidering av nu gällande program startar under 2023.

I det regionala utvecklingsuppdraget ingår att VGR, på uppdrag av regeringen, upprättar en plan för den regionala transportinfrastrukturen. Utifrån de regionala förutsättningarna prioriteras här vilka åtgärder och insatser som är aktuella att genomföra. Nuvarande regionala plan antogs i regionfullmäktige 2022.

VGR samordnar tillsammans med kommunalförbunden också regionens prioriteringar och synpunkter på den nationella infrastrukturplanen.

Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

Prioriterat mål:

Knyta samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet

Fokusområden:

- Uthållig samverkan kring infrastrukturutvecklingen
- Arbete- och studiependling i fokus

En infrastruktur för framtidens jobb

Nu väntar stora företagsetableringar runt på flera orter i länet och genom en bra kollektivtrafik sänks tröskeln för pendling och arbetsmarknaden kan växa för människor. För att förbättra dagens kollektivtrafik och för att Västtrafik ska kunna utveckla linjer där det finns potential att öka resandet framöver behöver den politiska dialogen med kommunerna i Västra Götaland intensifieras, både från regionen och från Västtrafik. En bra infrastruktur och möjligheter till pendling är avgörande för att locka företag och kompetens vilket gör det extra viktigt med en större samverkan mellan kommunerna och regionen.

Det behövs en effektiv och kundanpassad kollektivtrafik som möter resenärernas krav på komfort, snabbhet och tillgänglighet. Innan pandemin var marknadsandelen i kollektivtrafiken 33 procent mot dagens 29 procent, därmed finns det fortsatta utmaningar att komma upp i samma nivå som innan pandemin. För att kollektivtrafiken ska kunna byggas ut i hela länet krävs nu att arbetet påbörjas med att öka självfinansieringsgraden i kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken bör till minst hälften betalas av de som använder trafiken och resterande av skattekollektivet i kommun och region. Därmed behövs en långsiktig plan för att höja Västtrafik AB:s självfinansieringsgrad till 50 procent.

Pandemin skapade även nya mönster vad gäller arbete och arbetspendling. Fler arbetar på distans vilket möjliggör för människor att flytta dit man helst vill bo, vilket får landsbygden och mindre städer att växa. Med nya företagsetableringar runt om i länet sätter det även större krav på fungerande infrastruktur. Därför är utbyggnaden av kollektivtrafiken i hela länet avgörande för fortsatt tillväxt. Fler resenärer ska våga ställa bilen och få en snabb och punktlig kollektivtrafik. Detta stärker inte bara regionens interna arbetsmarknad utan minskar köer, buller och utsläpp från trafiken.

Kollektivtrafiken ska ge god service på stråken mellan de stora arbetsplatserna, högskolorna och de större orterna i regionen. Det ska vara enkelt att resa mellan exempelvis Skövde och Göteborg eller Uddevalla och Trollhättan, bättre trafik i de större stråken ökar också underlaget för landsbygdstrafiken. Det behövs fler smarta lösningar i landsbygdstrafiken och utökad närtrafik samt andra mobilitetslösningar.

Idag tar man sig snabbare genom centrala Göteborg på en cykel än med en spårvagn. På mer än trettio ställen i Göteborg är det mindre än fyrahundra meter mellan spårvagnshållplatserna, vilket saktar ner färden. Här måste VGR våga göra satsningar för en effektivare och modernare kollektivtrafik i Sveriges andra största stad. Därför behöver Västtrafik AB utreda möjligheten att ta bort vissa spårvagnshållplatser som ligger tätt för att få mer tidseffektiva resor i centrala Göteborg.

VGR bör också ha ansvar för hela kollektivtrafiksystemet. Driften av spårvägen i Göteborg kan med fördel upphandlas för ökad kvalitet och effektivitet.

Dagens lapptäcke med olika regler för pensionärsresor i kollektivtrafiken bör ersättas med en gemensam pensionärsrabatt för alla över 70 år som gäller på lika villkor i hela regionen. VGR ska prioritera hög kvalitet i kollektivtrafiken framför lågt pris.

En utbyggd infrastruktur är en förutsättning för fortsatt tillväxt

Det finns en stark företagsamhet och en industri i världsklass i Västsverige. Fordon, läkemedel, livsmedel, trävaror, plastprodukter och mycket annat produceras och exporteras över hela världen. Skandinavians största hamn ligger i Göteborg och är knypunkt för 30 procent av all export i Sverige. Idag får godstågen på järnvägar stå åt sidan och vänta in regionaltåg som ska fram. Transporttiderna blir längre än nödvändigt och medför stora kostnader för företagen. Behovet av en fungerande infrastruktur är avgörande för hela Sveriges ekonomi. Dagens brister i transportinfrastrukturen, främst i järnvägssystemet, innebär begränsningar för omställning och utveckling av länets möjligheter, exempelvis utbyggnad av en effektiv och attraktiv tågtrafik och överflyttning av gods från väg till järnväg. En robust infrastruktur är en förutsättning för fortsatt tillväxt. Det är avgörande för näringslivets möjligheter att växa och skapa nya jobb. Fler vill resa med tåg och Västra Götaland är det län i landet med störst kapacitetsbrist på järnvägarna. Hindret för en fortsatt expansion av pendeltågstrafiken är bristen på upprustning och underhåll av järnvägen. Därför är det västsvenska paketet samt nybyggnad av slussar i Göta Älv av stor betydelse för hela Sverige

Västsveriges näringsliv och invånare väntar på ny stambana från Göteborg, via Borås vidare till Jönköping och Stockholm. Genom att bygga ihop infrastrukturen i Västsverige gynnas hela Sverige. Göteborg-Borås är idag Sveriges tredje mest trafikerade pendlingsstråk, det är också överlägset det största stråket utan fungerande spårbunden kollektivtrafik. De nya stambanorna med dubbelspår som planeras mellan Göteborg och Borås beräknas halvera restiden, från 75 minuter till 35 minuter. Tidsbesparingen sänker tröskeln för pendling och bygger broar till en större arbetsmarknad. Med en ny tågstation på Landvetter flygplats kopplar vi ihop kollektivtrafiken på marken med den i luften – den internationella med den nationella. En fungerande infrastruktur ökar individens frihet och förbättrar den framtida välfärden. Detta ger även förutsättningar för satsningar på Västra Stambanan med fyrspar mellan Göteborg och Alingsås, till exempel med dragning via Aspen, vilket också är prioriterat för att utöka kapaciteten i en starkt underdimensionerad del av järnvägssystemet.

Geografiskt ligger Västra Götaland mitt emellan två av Sveriges viktigaste handelspartners, Norge och Tyskland. Varje dag passerar 2700 lastbilar Svinesund, men 70 procent av lastbilarna från Norge kör tomma in i Sverige. Förutom att vi minskar köer, buller och utsläpp från trafiken med en järnväg, blir vår region starkare om arbetsmarknaden växer och fler kan pendla till och från Norge. Dubbelspår på sträckan Oslo-Hamburg, via Göteborg – Öxnared behövs för att föra över gods från väg till järnväg. Den är också utpekad som sträcka inom det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) i Europa och därmed utlovad europeiska delfinansiering. Här behöver staten ta sitt ansvar och möte upp med det svenska åtagandet.

VGR behöver fortsatt prioritera upprustning av länsjärnvägarna Viskadalsbanan, Älvsborgsbanan, Bohusbanan och Kinnekullebanan. Stora satsningar görs för närvarande på Södra Bohusbanan och Älvsborgsbanan. Sjöfarten i Väneren hotas eftersom nuvarande slussled i Göta Älv och Trollhätte kanal kommer vara uttjänta senast år 2030. En fungerande sjöfart är mycket viktig för näringslivet kring Väneren, därför är investeringar i leden nödvändiga.

Cykel och kollektivtrafik går hand i hand

Det behöver skapas förutsättningar för människor att ersätta korta bilresor med att gå eller cykla, vilket kan ha stor betydelse för både miljö och folkhälsa. Men då behöver cykelvägnätet byggas ut och bindas samman i länet. Cykeln måste få en prioriterad plats i planeringen av både kommun och region. Det ska ses som en del av kollektivtrafiken med cykelparkeringar vid viktiga knutpunkter och tågstationer där man på ett säkert och tryggt sätt kan ställa sin cykel. Idag är det möjligt att ta med sig cykeln på tåg, här behöver man se på möjliga lösningar även att ta med cykel på buss på landsbygden.

Cykelstråk med trygga och säkra cykelbanor till skolor och arbetsplatser samt kollektivtrafiknoder behöver utvecklas. Det ska vara enkelt att ställa bilen eller kliva av bussen för att i stället hyra en cykel sista biten till jobbet eller skolan. En form av hyrcykelsystem i anslutning till resecentrum och andra mötesplatser bör införas. Här behöver Västtrafik utreda möjligheten till ett koncept där man kan hyra cykel direkt via Västtrafiks App To Go samt samordnas genom avtal med de kommuner som redan har ett hyrcykelsystem.

Säkra den digitala infrastrukturen

VGRs aktiva stöd till bredbandföreningar har gjort att Västra Götalands landsbygd har den bästa täckningen i landet, dock återstår mycket jobb. Fortfarande är inte målen uppnådda med de krav på täckning som finns. Samlingslokaler, inte minst på landsbygden, ska anslutas till snabbt bredband och fler samhällsmaster ska byggas. För att förenkla en längre pendling och arbete under resan krävs god täckning för mobiltelefoni och mobila bredband längs regionala pendlingsstråk. Det behöver fortsatt ges förutsättningar för utbyggnaden av bredband och ökad digitalisering. Även hälso- och sjukvårdens omställning till nära vård kräver en god täckning för att möjliggöra digitala vårdmöten och hemmonitorering i alla delar av Västra Götaland.

Kultur

Kulturstrategi för Västra Götaland

VGRs arbete inom kultur sker i nära samarbete med akademi, näringsliv, offentliga aktörer och det civila samhället. Samverkan sker lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Utgångspunkten för arbetet är den regionala kulturstrategin som dels lyfter prioriteringar inom de olika konst- och kulturområdena, dels pekar ut fem strategiska områden för samverkan: vidgat deltagande, gynna nyskapande, utveckla kapaciteter, nyttja tekniken och öka internationalisering. Under 2023 antas nästa kulturstrategi.

Kulturplanen visar VGRs prioriteringar för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen. Den är ett verktyg för dialog och samverkan med myndigheter, kommuner och kommunalförbund samt aktörer inom de konst- och kulturområden som ska utvecklas. Den fungerar också som grunden för VGRs förhandlingar om statliga medel via kultursamverkansmodellen.

Återstarten efter pandemin har för kulturlivet tagit längre tid än väntat, kompetensbristen inom kulturen, exempelvis inom teknik och kulturskola, har även visat sig vara ett faktum.

Kultursamverkansmodellen, som är en viktig del i samverkan mellan stat, regioner, kommuner, det civila samhället och de professionella kulturskaparna, håller på att utredas. Genom kultursamverkansmodellen fördelas statliga medel via Kulturrådet till regionerna som i sin tur fördelar dessa vidare till regionala kulturverksamheter i sina län. Medlen fördelas med utgångspunkt i regionala kulturplaner och i samråd med andra kulturmyndigheter och organisationer. Utöver statens medel i modellen bidrar regioner och kommuner med en väsentlig del av den totala finansieringen av verksamheterna i modellen.

VGRs ansvar inom kulturområdet regleras av lag och förordning. "Lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regionala kulturverksamheter" ger regionerna uppdraget att fördela statliga medel i enlighet med den regionala kulturstrategin. Strategins innehåll regleras i sin tur delvis av förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet där det fastslås att det statliga stödet ska fördelas till sju olika konst- och kulturområden

Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

Prioriterat mål:

Kultur och ökad inkludering – för ett demokratiskt kulturliv som når och berör invånarna i Västra Götaland

Fokusområden:

- Främja ett levande kulturarv för en stärkt demokrati
- Stärk kulturutbudet för barn och unga, och stimulera fler digitala och fysiska mötesplatser mellan generationer över hela Västra Götaland.
- Kulturens roll som värdeskapare – i hela Västra Götaland

Kultur stärker hälsan och är en viktig faktor för Västra Götalands attraktivitet

De världshändelser vi upplevt den senaste tiden, visar att demokratin är sårbar och inte kan tas för given. För att hålla demokratin starkt är kulturen samt fri press och media mycket viktiga delar.

Kulturlivet är en livsnerv för hela Västra Götaland, och kan genom dess olika delar bygga broar, genom samverkan och kommunikation.

Armlängds avstånd, en princip som oftast definieras som att politikerna ska skapa förutsättningar för konsten men inte styra innehållet. Principen är viktigare än någonsin nu när det finns krafter och aktörer i samhället som vill både villkora och bestämma vilken konst som ska visas, vilken musik som ska spelas och vilka pjäser som sätts upp och på så sätt använda kulturuttryck för att förtrycka och skapa splittring snarare än att inkludera och bygga broar. Den konstnärliga friheten får fortsatt inte begränsas.

Det finns en dualism och stora motsättningar mellan olika delar i samhället - så också i kulturlivet. För att motverka detta är det viktigt att se helheten i den kulturella infrastrukturen och förstå de olika delarnas olika roller och funktioner. En fungerande samverkan mellan stat, region och kommun, mellan stora kulturinstitutioner, det fria professionella kulturlivet, studieförbunden, folkhögskolor och det ideella kulturlivet kan skapa mervärde för alla inblandade och vara ett effektivt sätt att göra olika typer av kultur tillgängligt för alla - genom hela livet.

Kultur- och föreningslivet, studieförbunden och folkrörelserna är värdeskapande för individen, men har stor betydelse för regional utveckling. Här finns viljan och förmågan att ge människor grogrund att växa, bygga broar till ökad förståelse och skapa gemenskap. Dans, teater, musik, slöjd och andra idrott- och kulturyrtingar berikar våra liv och stärker sammanhållningen i ett samhälle. Det ger i sin tur människor bättre beredskap att möta den psykiska ohälsan, utanförskap och sociala problem. Att ha något meningsfullt att göra och uppleva, och umgås med andra i en trivsamt miljö bryter ensamheten. I en tid av segregation och utanförskap behövs motkrafter genom en medveten och engagerad kulturpolitik. VGR ska därför stimulera fler mötesplatser mellan generationer, och mellan människor från olika kulturer. Dagens Västra Götaland är en mångkulturell region, något som också ska avspeglas i regionens kulturella liv.

Ett rikt kulturliv är ett tecken på en bra livsmiljö för dem som redan bor i regionen, men också för att locka andra att besöka eller bosätta sig här. Kulturdriven platsutveckling är en modell att jobba vidare med. All platsutveckling utgår från platsens unika kultur men på vissa platser med många kulturaktörer fungerar de som katalysator för utveckling och laddar om platsen med ny mening och identitet.

För att stärka regionens kulturliv behöver VGRs större kulturinstitutioner som Göteborgsoperan och Göteborgssymfoniker få långsiktiga och stabila resurser för att kunna planera tryggt och långsiktigt.

Göteborgsoperan, Göteborgssymfoniker, Folkteatern med flera bör samtidigt sträva efter högre självfinansieringsgrad samt, när det är lämpligt, i större utsträckning söka medfinansiering från externa medarrangörer. De har ett ansvar att nå ut till en bred publik, såväl invånare som besökare, och att arbeta mer regionövergripande. I Västra Götaland skiljer sig invånarnas tillgång till kulturliv åt mellan orter och platser. VGR ska subventionera resan till kulturinstitutioner för grundskolans elever. För att kunna få fram en riktig spets inom olika konstformer krävs kvalitativa spetsutbildningar på högskolor och universitet, men också den unika bryggan mellan gymnasiet och högskolan som folkhögskolorna utgör. Folkhögskolorna som utgör en viktig resurs vad gäller kompetensutveckling behöver få resurser för att utveckla sina konstnärliga utbildningar. För många människor är kulturen ett första steg in till jobb och en meningsfull tillvaro.

För att få spets inom olika konstformer krävs en sammanhållen utbildningskedja för de konstnärliga utbildningarna och kvalitativa spetsutbildningar på högskolor och universitet, här utgör folkhögskolorna den unika bryggan mellan gymnasiet och högskolan som högskoleförberedande part.

Folkhögskolorna utgör en viktig resurs vad gäller kompetensutveckling. Dialogen mellan regionens folkhögskolor och konstnärliga intuitioner kan utvecklas ytterligare för att utbilda och utveckla.

Pandemin har på flera sätt drabbat kulturlivet och kulturutövare hårt. Men den har samtidigt öppnat för möjligheter till förnyelse i arbetssätt och uttrycksformer. Digitaliseringen av kulturen har bidragit till möjlighet för större spridning till nya målgrupper. Regionens kulturpolitik ska ta tillvara de lärdomar och möjligheter som skapats under pandemin för att tillgängliggöra kultur för fler.

VGR har ett viktigt läsfrämjande uppdrag för att locka till läsning, intresse för litteratur och skrivande. De senaste åren är det färre och färre barn och unga som läser, samtidigt som forskning visar att den fria läsningen har goda effekter på språkutvecklingen och barns läsförmåga, som påverkar både hälsa och karriär senare i livet. VGR är en betydelsefull aktör i kraftsamlingen kring fullföljda studiers arbete med läsning- och språkutveckling.

Tillsammans berikar de stora institutionerna, amatörer och professionella konstnärer, andra fria kulturutövare, eldsjälar och ideella föreningar kulturlivet på olika nivåer. Ett levande kulturarv innebär att vi värnar det kulturarv vi fått ära, att förvalta till nästa generation, samtidigt som vi har siktet inställt på framtiden.

3. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

För att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom regionens huvudsakliga ansvarsområden finns ett antal stöd- och ledningsfunktioner. Dessa ska bistå organisationen att uppnå ambitionerna inom dessa områden på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med vad kommunallagen stipulerar.

Regionstyrelsen

Regionstyrelsen är VGRs ledande politiska förvaltningsorgan. Den ska vara väl informerad om och ha ansvaret för hela organisationens utveckling samt följa de frågor som kan inverka på dess utveckling. Regionstyrelsen vakar över att nämnder och styrelser fullgör sina uppgifter inom olika verksamhetsområden utifrån regionfullmäktiges beslut och vad som enligt lag och andra författningar vilar på VGR.

Fastigheter

Styrelsen för fastighet, stöd och service ansvarar för fastighetsförvaltning och lokalförsörjning samt att utveckla och säkerställa effektivt lokalutnyttjande inom VGR. Styrelsen ansvarar också för leverans av stöd- och servicetjänster åt nämnder och styrelser samt åt de aktiebolag där VGR äger mer än hälften av aktierna. I ansvaret ligger att utveckla och effektivt utnyttja de synergier och skalfördelar som finns inom och mellan de ingående verksamhetsområdena i fastighet, stöd och service. VGR behöver bli bättre på att effektivisera sitt lokalbehov. Lokaler ska användas optimalt och skapa en effektiv miljö som uppfyller behoven hos både medarbetare och patienter.

Den gröna omställningen som sker är ett omfattande arbete och kräver ansträngningar för att genomföras i praktiken, och där måste VGR driva på och ta sitt ansvar för att påskynda elektrifieringen i Västra Götaland. VGR arbetar med att minska sin energiförbrukning, men arbetet med energieffektivisering och energiomställning behöver utvecklas ytterligare. Alla VGRs offentliga fastigheter ska inventeras för att se om det går att sätta upp solceller och krav ska ställas på att alla nya offentliga byggnader ska förberedas för solel. När nuvarande elavtal går ut vid årsskiftet 2023 beräknas regionens elkostnader fördubblas. Därför bör arbetet med att installera solpaneler på VGRs fastigheter intensifieras. Hittills har installationer gjorts i syfte att den producerade elen ska användas i den fastighet där installationen gjorts, men en ny utredning visar att det inte finns några juridiska hinder att installera solpaneler i syfte att sälja på marknaden. För att öka den lokala elproduktionen ska VGR även samverka med kommunerna för planering av vindkraftverk på regionens fastigheter.

VGR ska fortsätta att bygga ut laddinfrastrukturen vid regionens fastigheter och verksamheter i den takt som krävs, för såväl verksamhetens egna fordon som för publika ändamål. Publik laddning ska möjliggöras på marknadsmässiga villkor.

Regionen i egenskap av fastighetsägare bör i större utsträckning använda nya tekniker och nya material vid nybyggnation och renovering. Detta för att snabbare generera ekonomisk hållbarhet. Produkterna och lösningarna finns, men allt för sällan kompetensen av att kravställa. Det handlar till exempel om att ställa krav på klimatsmart betong och cement, vilka har stor effekt på koldioxidutsläppen.

Service

Inom området service ansvarar styrelsen för logistik för enhetlig, sammanhållen, hållbar och resurseffektiv logistik och försörjning av varor och tjänster inom VGR och enligt särskilda överenskommelser till länets kommuner.

Styrelsen har ett långsiktigt strategiskt uppdrag att utveckla logistik- och varuförsörjning med tillhörande tjänster till stöd för VGRs utförarverksamheter. Styrelsen ansvarar för att ta fram förslag till och genomföra strategiska planer inom logistik- och försörjning. Styrelsen ansvarar också för utvecklingen av ett regionalt optimerat sortiment i samråd med utförarstyrelser och regionstyrelsen. I arbetet med sortimentsfrågor får styrelsen stöd av regionstyrelsens i upphandlings- och andra kommersiella frågor.

Genom sina serviceverksamheter har VGR goda möjligheter att skapa en kostnadseffektiv organisation så att hela sjukvårdskedjan fungerar på ett bra sätt. Service- och fastighetsverksamheten får i huvudsak sina intäkter via avtal och betalning från olika utförare inom regionen för de tjänster som tillhandahålls.

I serviceuppdraget ingår att avlasta vården. Tillsammans med sjukhusen kan detta uppfyllas genom att utveckla den vårdnära servicen så att vårdens resurser i högre grad kan användas till vårdproduktion. Kompetensen ska användas på ett klokt sätt och vilka arbetsuppgifter som vård- respektive servicepersonal utför behöver renodlas. Genom dialog med kunder, lyhörddhet, kontinuerligt förbättrings- och uppföljningsarbete skapas förutsättningar att leverera de tjänster och

produkter som efterfrågas av kunder och ytterst invånare och patienter. Arbetet med uppgiftsväxling och riktlinjerna för arbetsfördelning mellan vård- och servicepersonal behöver därför utvecklas.

Snabbare genomförande av materialförsörjning i vården (MiV 2.0)

En viktig del i servicearbetet är en tillförlitlig logistik- och försörjningsstrategi. Som grund för arbetet ligger en strategi- och handlingsplan för logistik och försörjning som är fastställd i Västra Götalandsregionen. Införande av en vidareutvecklad modell för materialförsörjning (MiV 2.0) för mottagningar och vårdavdelningar är en prioriterad del av handlingsplanen. Arbeta med att breddinföra konceptet "material i vården (MiV)" pågår och genomförandet av MiV 2.0 sker under de kommande åren.

Utökad lagerkapacitet

Det föreligger ett utökat behov av inköp och lagerhållning av förnödenheter för att upprätthålla god beredskap. Ett arbete pågår för att utreda den framtida lokaliseringen och dimensioneringen av VGRs försörjnings- och logistikfunktioner.

Samverkan och samarbete

Serviceverksamheten utförs till största delen i egen regi men också genom upphandling och i samarbete med kommuner. Strategiskt viktiga verksamheter ska utföras i egen regi, men tjänster som bedöms kunna utföras av annan kan upphandlas. God kvalitet och kostnadseffektivitet ska alltid prioriteras.

Ett samarbete med kommunerna i Västra Götaland genomförs inom serviceverksamheterna. Det omfattar bland annat hjälpmedelscentralerna och leverans av läkemedelsnära produkter. Ett utvecklat samarbete kan framöver även inkludera måltider inom äldreården, lokalvård och distribution av skyddsmaterial till äldreården.

Inköp

VGR är en av Sveriges största inköpare, vilket skapar möjligheter att koncentrera sig på kvalitet, hållbarhet och kostnadseffektivitet. Det samlade ansvaret för inköp ligger på koncernkontoret för att skapa ett starkare och mer strategiskt fokus på inköpsfrågor. Det är viktigt att det finns en servicenivå, ett kvalitetsmedvetande och ett miljöansvar inom inköp som motsvarar högt ställda ambitioner i inköpspolicy och tillhörande riktlinjer. Det är angeläget att det finns ett användarvänligt inköpssystem så att alla som avropar varor och tjänster kan arbeta smidigt. Det är också angeläget att spårbarheten i fakturahantering kan öka samt att fokus fortsatt är starkt på avtalstrohet.

VGR ska verka för mer lokal och hållbar matproduktion, det gäller råvaror från såväl växtbaserad som animalisk matproduktion. Det gör vi genom tydliga mål för svenskproducerade råvaror de offentliga köken. I hela produktions-, försäljnings- och konsumtionskedjan för livsmedel förekommer matsvinn. I första hand behöver VGR minska mängderna mat som slängs i onödan och öka medvetenheten om matsvinnets betydelse för miljön och klimatet. I andra hand behöver vi ta hand om hushållsavfall och matsvinnet från offentliga kök så att vi ökar tillgången på råvara för biogasproduktion.

Säkerhet och beredskap

Lag (2006:544) föreskriver kommuner och landsting att upprätthålla beredskap för extraordinära händelser. VGR bedriver samhällsviktig verksamhet och måste förbereda sig på att hantera inre och yttre påfrestningar på verksamheten. Regionen behöver kunna hantera en mängd olika hot samtidigt vad gäller strömavbrott, cyberhot, terrorattacker, klimatrelaterade händelser och väpnad konflikt. Då behöver sjukhus, ambulanser och primärvård fortsatt kunna fungera då det skulle få allvarliga konsekvenser för samhället och enskilda människor om den sattes ur funktion. Försvarsansvaret ser idag annorlunda ut då Försvarsmakten idag bara har sjukvårdsresurser genom några få fältsjukhus, detta ställer högre krav på den civila sjukvården vilket i sin tur kräver ny form av planering. Det är även viktigt att vid krisläge kunna ta in forskande personal i rutinsjukvård då bemanningen i hälso- och sjukvården inte har någon buffert ens i normalläge. Genom en tilläggsöverenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) finns det nu en försörjningsberedskap för läkemedel. Målet är att regionen genom lagerhållning ska säkerställa tillgången till läkemedel för minst en månads förbrukning, i händelse av kris.

De senaste årens omvärldsutveckling har gjort att säkerhet- och beredskapsfrågorna vuxit i omfattning och betydelse. Covid-19-pandemin och kriget i Ukraina men också sårbarheter som ställts på sin spets, till exempel elförsörjning, har bidragit till en ökad statlig ambitionsnivå inom området. Detta ställer krav på beredskapsutveckling inom VGRs samtliga verksamhetsområden. Sveriges totalförsvarsförmåga ska öka och ett eventuellt medlemskap i Nato kommer också att ställa högre krav på civil beredskap, vilket påverkar VGR:s verksamheter.

Lagstiftning inom området har de senaste åren skärpts, exempelvis säkerhetsskyddslagstiftningen, GDPR (Dataskyddsförordningen) och Lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster och är på väg att ytterligare skärpas. Investeringar inom såväl fastigheter som digital infrastruktur och system kommer framöver att på ett annat sätt än tidigare behöva beakta säkerhet och beredskapsaspekter.

Sverige har länge levt i fred och har då endast planerat för att kunna hantera fredstida kriser. Regionen behöver tillsammans med kommuner, skapa bättre relationer med Länsstyrelsen och Försvarmakten för att skapa en "totalförsvarskultur" där man har förtroende för varandra och där alla vet vart de ska vända sig för att få information, ställa frågor eller kunna genomföra gemensam planering. Det saknas idag vana att samarbeta eller samtala med Försvarmakten, här behöver regionen se och lära av Gotlands arbete med sitt totalförsvär. För att lyckas skapa en robust organisation även i kristid krävs det en decentralisering där man får med sig civilbefolkningen och frivilligorganisationerna, som spelar en viktig roll vid kristider. Här kan studieförbunden spela en roll i att utbilda civilbefolkningen i händelse av väpnad konflikt för att skapa en medvetenhet hos medborgarna.

4. Västra Götalandsregionens medarbetare

VGR har 56 000 medarbetare och är en av Sveriges största arbetsgivare. För att kunna rekrytera och behålla medarbetare långsiktigt behöver VGR vara en attraktiv arbetsgivare. Arbetsgivaren VGR har satt ett högt mål som uttrycks i ambitionen att uppfattas som Sveriges bästa offentliga arbetsgivare 2027 och är gemensamt för hela koncernen.

Bilden av VGR som en bra arbetsgivare spelar en avgörande roll för att kunna rekrytera den kompetens som krävs samt för att skapa engagemang och få medarbetare att vilja stanna kvar inom organisationen. Det är också avgörande för om medarbetare eller andra externa intressenter väljer att rekommendera VGR som arbetsgivare till vänner eller kollegor.

VGR har generellt sett inte problem med att rekrytera personal, utan utmaningen är främst att medarbetare väljer att sluta på grund av brister i den organisatoriska arbetsmiljön. VGR behöver därför arbeta ännu mer fokuserat med att behålla medarbetare.

Mätningar visar på att VGR idag har mycket arbete kvar att göra för att nå målet att bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare. Analyserna från avgångsenkäten visar dessutom att den organisatoriska arbetsmiljön är den mest genomgående orsaken till avgångarna bland medarbetare i VGR. Två tredjedelar av yrkesgrupperna rankar den organisatoriska arbetsmiljön som det främsta skälet till att de väljer att avsluta sin anställning.

Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

Prioriterat mål:

Skapa attraktiva arbetsplatser och förbättra möjligheten till karriär- och kompetensutveckling

Fokusområden:

- Förbättring av chefers och medarbetares organisatoriska förutsättningar
- Nya och förändrade arbetssätt behöver utvecklas
- Erfarenhet och kompetens ska avspeglas i löneutveckling och lönespridning
- Säkra behovet av återhämtning och avlastning samtidigt som köer betas av
- Kompetensutveckling krävs för att kunna nyttja digitaliseringens möjligheter

Fokusområden:

Bättre arbetsmiljö och ett engagerat ledarskap

En god och nära vård förutsätter utbildad och engagerad personal. Därför är det viktigt att utveckla ett engagerat ledarskap i vården och ge vårdens medarbetare möjlighet till fler karriärvägar. Detaljstyrningen av vården behöver minskas till förmån för en tillitsbaserad styrning, där chefer och medarbetare får möjlighet att påverka den egna och enhetens arbetssituation. Medarbetare på alla nivåer inom VGR behöver krav som är hanterbara och att det finns möjlighet att påverka den egna och enhetens arbetssituation.

Under de år som präglades av covid-19-pandemi, har verksamheterna och medarbetarna visat på en stor utvecklingskraft och förmåga till omställning avseende organisation, arbetssätt och samarbeten. Denna tillit och frihet är viktig att upprätthålla och utveckla för att ta tillvara medarbetarnas engagemang och idéer, förbättra arbetsmiljön och få medarbetare att vilja söka sig till, stanna kvar och utvecklas i VGR och således bidra till en starkt robusthet.

VGR ska arbeta systematiskt med chefsförsörjning, sträva efter att identifiera och rekrytera kompetenta chefer bland medarbetarna. Chefer ska erbjudas kontinuerlig ledarskapsutveckling

samt stöd i lönesättningen. Särskilt fokus bör ligga på att stärka rollen som ledare, inte minst för första linjens chefer genom att bland annat tydliggöra befogenheter och ansvar. Det finns tydliga forskningsresultat som visar på att högst 20 till 25 medarbetare per arbetsledande chef skapar förutsättningar för en bra arbetsmiljö.

Omöjliga krav och alltför höga ambitioner skapar etisk stress och en ohållbar organisation. Onödig byråkrati och administration måste därför bort. I arbetet med den nya politiska organisationen har det varit tydligt att den icke patientnära administrationen bör minska och en neddragning på koncernkontoret har skett. På så sätt frigörs mer tid för patienterna samtidigt som personalen känner större engagemang i sitt yrke och kan ge invånarna i Västra Götaland en ännu bättre vård.

Kunskapen om förebyggande hälsofrämjande insatser och hur arbetsmiljön påverkar medarbetarnas hälsa måste öka. Det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetsmiljösjönsatsningen behöver baseras på forskning och ges ökat stöd i verksamheten kring den organisatoriska arbetsmiljön. Sjukskrivna medarbetare har rätt till att tidigt få stöd och rehabilitering.

Fler karriärmöjligheter och attraktiva löner

För VGRs verksamheter är det avgörande att behålla och rekrytera de yrkesgrupper som regionen har störst brist på samtidigt som erfarenhet och kontinuitet premieras. Erfarenhet, ansvar och kompetens måste därför avspeglas i löneutveckling och lönespridning. En bra lön, goda arbetsvillkor och fler karriärvägar för vårdens medarbetare är en förutsättning för att personalen ska känna större engagemang i sitt yrke. VGR gjorde flera insatser under förra mandatperioden för att både rekrytera och behålla personal, satsningar som måste fullföljas. Inför budgetperioden 2022 – 2024 tillförde regionfullmäktige 700 miljoner kronor i en särskild satsning för konkurrenskraftiga och jämställda löner. Sammanställd lönestatistik för 2022 visar nu att inom tolv av de femton yrkesgrupperna ligger medellönen högre än riksgenomsnittet.

Moderna anställningar som fungerar och uppfattas som attraktiva för medarbetare i olika faser av livet, ska utvecklas. Exempelvis kombinations- och/eller rotationstjänster där medarbetaren kan arbeta inom öppen- och slutenvård, rotera och byta mellan olika arbetsplatser internt och externt, kan ge goda synergier. Fler karriärstegar för undersköterskor, sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, fysioterapeuter etc. så att fler kan utvecklas och stanna kvar inom yrket. Även insatser för att locka äldre, erfarna medarbetare att arbeta kvar inom sjukvården ska uppmuntras. Verksamheterna ska ha friheten att på olika sätt till exempel uppmuntra seniora medarbetare att arbeta kvar, axla handledarroller eller göra tillfälliga insatser för att råda bot på bristkompetenser.

Bemanningsläget är på vissa håll bekymmersamt, bland annat avseende arbetsterapeuter, barnmorskor, biomedicinska analytiker, fysioterapeuter, erfarna specialitälkare, medicinska sekreterare, psykologer, röntgensjuksköterskor, sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, röntgensjuksköterskor, tandläkare, tandhygienister och tandsköterskor.

Att säkerställa återhämtningen för medarbetarna ska ha hög prioritet samtidigt som uppskjutna planerade ingrepp behöver omhändertas. För att avlasta och ge medarbetarna tid för återhämtning måste alla aktörer tillåtas bidra i arbetet. I VGR är andelen inhyrd personal en av landets lägsta och det pågår ett arbete för att minska beroendet av bemanningsföretag. Det handlar om att skapa en god kontinuitet för såväl patient som arbetslag. Samtidigt är VGR i behov av att personal kan hyras in för att kunna upprätthålla vårdproduktionen inom primärvården och på sjukhusen.

Medarbetarpooler, som erbjuder fasta anställningar, fungerar som alternativ till inhyrd personal och som en intern lösning för att avlasta medarbetare vid arbetstoppar eller sjukdom. Det är samtidigt en flexibel anställningsform för kunniga medarbetare som vill ha omväxling och utmaningar.

Fler utbildningsplatser

En växande befolkning, stora pensionsavgångar och omställningen inom sjukvården, kommer innebära större och delvis förändrade kompetens- och rekryteringsbehov. Det är därför nödvändigt med kraftsamling kring utbildningsuppdraget för att locka dagens unga att bli framtidens medarbetare i VGR. Att tillförsäkra tillräckligt med utbildningsplatser av hög kvalitet är prioriterat. VGRs kapacitet att ta emot studerande för utbildning, praktik eller motsvarande, måste vara tillräcklig, nyttjas optimalt och av hög kvalitet. Under de kommande åren förändras läkarutbildningen successivt. För att klara kompetensförsörjningen av specialitälkare inom identifierade bristspecialiteter behövs ett tydligare ansvar för styrning och prioritering, dimensionering och finansiering av allmäntjänstgöring (AT), specialiseringstjänstgöring (ST) och bastjänstgöring (BT).

Åtgärder måste även vidtas för att tillse en tillräcklig kapacitet avseende till exempel handledarskap för BT (bastjänstgöring) och ett ökat antal STA (specialisttjänstgöring allmänmedicin). Nyttjande av digitala verktyg och att randingsplatser utgår i större utsträckning från kvalitet oavsett vårdgivare är ett steg på vägen.

En dialog med såväl primärvården, sjukhusen, som kommunerna och privata vårdgivare, ska initieras för att finna möjliga samverkansmöjligheter gällande VFU (verksamhetsförlagd utbildning). Digitaliseringens möjligheter ska nyttjas för ett effektivare resursutnyttjande till exempel avseende handledarskap och inom PLUS, med syftet att möta behovet av utbildningsplatser. Kontinuerlig dialog med utbildningsväsendet om närhet till högre utbildning är avgörande för att fler ska kunna vidareutbilda sig till bristyrken, oavsett var man bor inom Västra Götaland.

5. Hållbarhet

Regionens hållbarhetsmål fastställer att VGR främjar god hälsa och välbefinnande, arbetar för jämlikhet och lika rättigheter, skapar tillit, trygghet och delaktighet, arbetar resurseffektivt och giftfritt, ställer om till låg klimatpåverkan samt främjar biologisk mångfald och ekosystem. Som en av landets största arbetsgivare och samhällsaktör ska VGR vara en föregångare och agera för en hållbar utveckling. I VGR har strukturer inrättats för tydligare styrning inom området hållbarhet bland regionens förvaltningar och bolag. Att tydligare integrera VGRs hållbarhetsmål i regionens styr- och ledningsprocesser behöver prioriteras framåt för att få ytterligare genomslagskraft inom området. Det krävs ett samordnat genomförande inom samtliga förvaltningar och bolag om regionen ska nå målen. Den ekonomiska hållbarheten möjliggör för VGR att skapa förutsättningar för ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. Det ekonomiska ses som medel och möjliggör för de två dimensionerna inom hållbarhet.

Prioriteringar i arbetet med de interna miljömålen

Miljömål 2030 är prioriterade utifrån VGRs uppdrag, rådighet och miljöpåverkan och sätter ambitionen för den egna verksamheten i det ekologiska perspektivet av hållbar utveckling. Genom att koppla samman uppdrag inom hälso- och sjukvården med regional utveckling, kultur och kollektivtrafik och dra nytta av VGRs storlek och samlade kompetens kan regionen i samverkan med andra aktörer i samhället utveckla lösningar och påvisa att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjlig.

Prioriteringar i arbetet med mål för social hållbarhet

I VGR ska alla åtnjuta lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomisk status eller bostadsort. För att öka den sociala hållbarheten och möjliggöra ett robust samhälle, ska Västra Götalandsregionen fortsätta arbetet med att stärka sammanhållningen i samhället. Arbetet för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa ska fortsätta. För att möjliggöra ett kraftfullt genomförande inom social hållbarhet behöver arbetet inriktas på att identifiera, analysera och åtgärda orättfärdiga skillnader i hälsa och livsvillkor för såväl invånare som medarbetare. Särskilt viktigt är att undersöka förutsättningarna för utveckling av jämlikhetsdata, fortsatt arbete med tillgängliga miljöer samt fortsatt arbete med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen. Hållbarhetsarbetet behöver kopplas till arbetet med omställningen av hälso- och sjukvården genom ett mer hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt för att klara det framtida vårdbehovet.

6. Västra Götalandsregionens ekonomi

VGR har haft goda ekonomiska resultat de senaste åren vilket gett en förbättrad finansiell kapacitet och möjliggör underbalansering av budgeten 2023 och 2024 för att möta den tillfälliga och kraftiga ökningen av pensionskostnaderna. Även om underbalanseringen kan motiveras av att den är av tillfällig karaktär behöver VGR från och med 2025 återgå till den ordinarie ekonomiska förvaltningen med positiva ekonomiska resultat och en fortsatt förbättrad soliditet.

Ekonomisk utblick

Efter en tid av snabb återhämtning i den globala ekonomin efter pandemin är konjunkturen på väg att försvagas. Orsaken är främst den höga inflationen som förklaras av bristande logistikkedjor, brist på nyckelvaror och inte minst kriget i Ukraina, som bland annat medför ökade energipriser. I Sverige minskar sannolikt BNP under 2023 och svensk konjunktur antas bli svag även 2024. Först 2025 förväntas nästa konjunkturuppgång vara på plats. När det gäller inflationen spår Riksbanken att den vänder neråt under 2023 och att den under 2024 närmar sig två procent.

Samtidigt finns det flera osäkra faktorer som påverkar antaganden av gjorda prognoser. Det gäller exempelvis hur länge kriget i Ukraina kommer att pågå och hur stor bristen på energi blir. Kommer den strama penningpolitiken att räcka för att sänka inflationen eller motverkas det av en expansiv finanspolitik? Hur påverkas den svenska exporten av sviktande ekonomi i omvärlden?

Det kommunala skatteunderlaget stiger i normal takt kommande år, men kostnadsökningar urholkar värdet av de kommunala skatteintäkterna.

Osäkerheterna påverkar förutsättningarna för VGR:s finansiering och planering. Tidplanen för regionens budget behöver balansera behovet av tidiga förutsättningar för förvaltningar och bolag mot behovet av att kunna styra om resurser om förutsättningarna förändras fort. Det innebär att ett budgetbeslut i juni kan behöva kompletteras med kompletterande beslut i november 2023. VGR underbalanserar budget 2023 och 2024 och kan inte förlita sig på att kunna använda synnerliga skäl för att även täcka underskott 2025. Det ekonomiska trycket under 2023 och 2024 är mycket högt. Prognoserna för 2025 och 2026 är osäkra, men det ser ut att bli något bättre framförallt på grund av att pensionskostnaderna inte blir lika höga under dessa år.

Utöver den osäkra ekonomiska framtiden kommer kompetensförsörjningen fortfarande att vara den stora utmaningen de kommande tio åren, vilket förklaras av den demografiska utvecklingen som medför en lägre tillväxt av sysselsatta. Samtidigt finns motverkande utveckling och trender som kan lindra problemen, till exempel att allt fler förlänger sitt arbetsliv och potentialen i nya arbetssätt och ny teknik.

Sveriges Kommuner och Regioner beräknar i aprilrapporten ökningen av LPIK för 2024 (prisindex med kvalitetsjusterade löner) inklusive läkemedel till 2,9 procent.

Skatteintäkter och generella statsbidrag

I reala termer växer skatteunderlaget med cirka en procent per år 2022–2026, att jämföra med de senaste tio årens genomsnitt på 1,8 procent (källa: SKR). Trots den nominella tillväxten urholkas alltså köpkraften kraftigt på grund av prisökningar. År 2023 beräknas skatteunderlaget reellt sett bli lägre än föregående år.

Sammantaget för perioden beräknas skatteunderlaget inte räcka till att finansiera en växande kommunal verksamhetsvolym i linje med den senaste tioårsperioden. Samtidigt är den demografiska utmaningen framöver större än tidigare, de i arbetsför ålder behöver försörja allt fler (yngre och äldre). Särskilt de ökade behoven av vård av äldre kommer kräva allt större resurser.

Utöver generella statsbidrag och kommunalekonomiskt utjämningsbidrag beslutar staten om riktade statsbidrag. I budgetpropositionen för 2023 förstärktes det generella statsbidraget liksom vissa riktade satsningar, bland annat för att öka vårdkapaciteten.

De riktade statsbidragen kräver ofta en omfattande administration både av mottagande verksamhet och av Koncernkontoret för att uppfylla villkor och återredovisa de krav som ställs i överenskommelserna. Både regioner och SKR har lämnat önskemål till staten om färre riktade statsbidrag, långsiktighet och förenklad administration. De riktade statsbidragen är samtidigt en viktig del av regionens finansiering.

Den så kallade kömiljarden fortsätter liksom riktade satsningar på cancervård, primärvård, psykisk hälsa och förlösningvård. Regeringen stärker satsningen för att utöka vårdkapaciteten och på civilt försvar. Villkoren för att kunna få ta del av de senare är dock inte klara.

Fördelning regionbidrag och satsningar under året

Det svåra ekonomiska läget som VGR befinner sig i kräver prioriteringar, tydlig styrning och kontroll över kostnadsutvecklingen. Verksamheterna måste klara att anpassa sina verksamheter till planerade budgetar. För hälso- och sjukvården är fokus att prioritera patientnära aktiviteter och öka tillgängligheten till hälso- och sjukvården. Inom regional utveckling är den regionala utvecklingsstrategin vägledande. Den gröna omställningen och att arbeta med kompetensförsörjning är avgörande för framtiden.

Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården föreslås få en indexuppräknning om två procent. Det innebär en uppräknning om 965,7 miljoner kronor.

En positiv ekonomisk effekt av befolkningsökning om 260 miljoner kronor.

För att primärvården ska kunna erbjuda mer avancerad specialiserad vård, utökade öppettider, fler mobila hälso- och sjukvårdsteam, digitala lösningar och hemmonitorering som flyttar vården närmare patienterna behöver resurserna öka. Därför bör minst en fjärdedel av hälso- och sjukvårdens samlade resurser tillföras primärvården. För att förbättra tillgängligheten både inom primärvård och specialiserad vård föreslås satsningen om 200 miljoner kronor ligga kvar för år 2024. Mer vårdproduktion av fristående aktörer ska upphandlas. Alla insatser behövs och om antalet utförare i vården ökar, kan väntetiderna för besök och behandlingar kortas.

Stärkt samordning kring förlösningvården i VGR om 25 miljoner kronor för år 2024.

Avveckla avgiftsfria sjuksköterskebesök på vårdcentralen för personer fyllda 65 år om 15 miljoner kronor.

Återinför avkastningskravet på Närhälsan om 25 miljoner kronor. VGRs egna vårdcentraler inte ska ha konkurrensfördel jämfört med övriga vårdgivare inom Vårdval vårdcentral.

PCB sanering Skaraborgs sjukhus 12 miljoner kronor.

Regional utveckling

Miljö- och regionutvecklingsnämnden föreslås få en indexuppräknings om två procent. Det innebär en uppräknings om 18,5 miljoner kronor.

Ökade kostnader Botaniska växthus 15 miljoner kronor.

Miljönämnden tillfördes 15 miljoner kronor år 2022 för att utveckla VGRs cirkulära möbelflöden. År 2023 sänktes bidraget till 13,5 miljoner kronor och år 2024 till noll kronor eftersom projektet då ska vara självfinansierat.

Infrastruktur- och kollektivtrafik

Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden föreslås få en indexuppräknings om två procent. Det innebär en uppräknings om 121,8 miljoner kronor.

Regionbidrag baserat på Västtrafiks långtidsprognos innebär en ökning om 126,3 miljoner kronor

Avveckling frysta biljettpriser hos Västtrafik 90 miljoner kronor. Taxorna ska justeras med sikte på ökad självfinansieringsgrad i syfte att bygga ut och förbättra kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken bör till minst hälften betalas av de som använder trafiken och resterande av skattekollektivet. Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden får uppdraget att påbörja arbetet med att öka självfinansieringsgraden.

Nya omlottzoner 25 miljoner kronor

Kultur

Kulturnämnden föreslås få en indexuppräknings om två procent. Det innebär en uppräknings om 22,9 miljoner kronor.

Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

Den centrala administrationen på koncernkontoret har effektiviserats med 10 procent under 2023, motsvarande cirka 60 miljoner kronor. I syfte att prioritera patientnära aktiviteter och regional utveckling under 2024 bör ytterligare administrativa arbeten uppdrag, projekt etc, pausas ett par år, eller avslutas helt, om de inte är nödvändiga för att Västra Götaland och VGR ska stå starka. Det ska göras utan att riskera långsiktigt utvecklingsarbeten som höjer effektiviteten inom hälso- och sjukvården och stärker VGRs roll i Sverige. Dessutom ska användandet av externa konferensanläggningar minimeras och VGR ska vara ännu mer restriktiva med konsultinköp.

Som ett fortsatt effektiviseringskrav utblir indexuppräknings för nämnder och styrelser under de regiongemensamma för år 2024.

Riktad satsning på den gemensamma vårdinformationsmiljön i Västra Götaland (FVM) 150 miljoner kronor.

Serviceverksamheter

Serviceverksamheterna föreslås få en indexuppräknings om två procent. Det innebär en uppräknings om 11,1 miljoner kronor.

Styrelsen för fastighet, stöd och service får en uppräknings med 2 procent och ett investeringsbidrag om 49 miljoner kronor, men åläggs ett effektiviseringskrav om 20 miljoner likt tidigare år. Nämnden får även i uppdrag att frysa hyrorna ut till verksamheterna.

Personal

En särskild lönesatsning för att nå jämställda och konkurrenskraftiga löner beslutades i budget 2022. Där fick personalutskottet 235 miljoner kronor år 2022 och 235 miljoner kronor ytterligare år 2023 samt även år 2024. Denna satsning kvarstår.

Tabellverk Regionbidrag

	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
	Regionbidrag	Regionbidrag	Regionbidrag	Regionbidrag
Hälso- & sjukvård	48 286,0	49 508,7	50 523,9	51 534,4
Strategisk SN	78,2	79,7	81,3	82,9
Operativ SN	48 056,2	49 274,4	50 284,8	51 290,5
Delregionala nämnderna	151,6	154,7	157,8	160,9
DRN N:a	28,8	29,3	29,9	30,5
DRN S:a	23,7	24,2	24,7	25,2
DRN Ö:a	20,4	20,8	21,2	21,6
DRN V:a	24,6	25,1	25,6	26,1
DRN Gbg	54,2	55,3	56,4	57,5
Regional utveckling	8 157,5	8 475,5	8 931,4	9 403,0
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	923,7	943,7	962,6	981,8
Kulturnämnden	1 143,9	1 166,8	1 190,1	1 213,9
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	6 089,9	6 365,0	6 778,7	7 207,3
Serviceverksamheter	554,9	721,3	696,8	611,1
Styrelsen för fastighet, stöd och service	482,6	647,5	621,5	534,3
Styrelsen för logistik	51,4	52,4	53,4	54,5
Nämnd Hälsan & stressmedicin	21,0	21,4	21,9	22,3
Regiongemensamt	8 794,6	10 659,6	6 990,2	6 761,4
Regionfullmäktige	94,3	94,3	96,2	98,2
Regionstyrelsen	3 946,7	4 331,7	4 329,3	4 415,9
Regionstyrelsen	2 840,2	2 990,2	2 901,0	2 959,0
Personalutskottet	1 078,7	1 313,7	1 400,0	1 428,0
Hållbarhetsutskottet	27,8	27,8	28,3	28,9
Revisorskollegiet	26,9	26,9	27,4	28,0
Patientnämnderna	27,3	27,3	27,9	28,4
Arkivnämnden				
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	5 001,5	6 481,5	2 811,5	2 493,1
Summa	65 793,0	69 365,1	67 142,3	68 310,0

Fördelning av riktade statsbidrag

De riktade statsbidrag som regionen mottar ska i huvudsak hanteras av de nämnder som äger att fördela dem till regionens verksamheter.

Investeringar

VGR står alltså inför stora reinvesteringsbehov. Prisutvecklingen på vissa byggnadsmaterial har ökat kraftigt, men samtidigt gör det försämrade konjunkturläget att nya upphandlingar kan bli mer fördelaktiga. Detta påverkar budgeten för större fastighetsinvesteringar som beslutades i ett lägre kostnadsläge och projekt som är under pågående planering. Investeringsbudgeten i sig är en årlig utgiftsrestriktion. Därför beror det faktiska utfallet gentemot budget på om investeringarna håller tidplan och kan genomföras i tid. Under de senaste åren har förskjutningar i större projekt gjort att budgeten inte uppnåtts vilket ger en förskjutning på den bedömda ökningen av avskrivningskostnaderna.

Följande investeringsramar ska gälla för de kommande åren:

2024	2025	2026
6000 mnkr	6000 mnkr	6000 mnkr

Pensionsåtagandet

Pensionskostnaderna, framför allt avsättningen till den förmånsbestämda avtalspensionen, påverkas till stor del av inflationen och därav följer att det är stora svängningar mellan åren och att prognoserna är mycket osäkra. Ett nytt pensionsavtal började gälla från och med 1 januari 2023. Avtalets konstruktion innebär att pensionsavsättningen i balansräkningen på sikt kommer fasas ut, i stället kommer ett helt premiebaserat avtal införas successivt och gälla både för nuvarande anställda som väljer att gå över till det nya avtalet och för alla nyanställda medarbetare. Avgifterna kommer bli högre men avtalet kommer innebära mer förutsägbara kostnader och lägre kostnader för inflationsskydd av pensionsskulden.

Genom PO-pålägget på anställdas löner (personalomkostnadspålägg) ska verksamheterna finansiera regionens kostnader för pensionsavgifter och förmånsbestämd avtalspension. Den finansiella kostnaden och kostnaden för ansvarsförbindelsen (pension intjänad före 1998) finansieras av moderförvaltningen. För att undvika ryckighet för utförarstyrelserna och inte höja PO-pålägget så mycket som egentligen skulle krävas för att täcka de höga kostnaderna för den förmånsbestämda avtalspensionen, har regionfullmäktige beslutat att finansiera en större del av pensionskostnaderna centralt 2023, och kommer också fortsatt att göra så.

Likviditet

Likviditeten är fortsatt hög i VGR och låg 2022 på 22 093 miljoner kronor. Det är en ökning med 828 miljoner kronor jämfört med 2021. Tillgångarna är placerade i enlighet med den av regionfullmäktige beslutade finanspolicyn och består av finansiella tillgångar bokförda till marknadsvärde samt likvida medel på bankkonton. Från och med 2019 redovisas de finansiella tillgångarna till marknadsvärde. Detta innebär att upp- och nedgångar på börsen får effekt på resultaträkningen.

Eget kapital

VGR har ett eget kapital som uppgår till närmare 14 952 miljoner kronor i bokslutet för 2022. Detta är en trygghet inför framtiden. Tidigare har regionfullmäktige gjort avsättningar för kommande pensionskostnader och för framtidens vårdinformationsmiljö.

God ekonomisk hushållning

Regionfullmäktige antog i maj 2020 riktlinjer för god ekonomisk hushållning (Dnr RS 2019-06176). De delar som refereras till här kommer ur detta ärende. Där finns också djupare förklaring till de finansiella målen.

Hållbar ekonomisk utveckling

Enligt kommunallagen ska en regions budget upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. För att uppnå god ekonomisk hushållning på lång sikt räcker dock inte ett resultat på eller precis över noll. Ett överskott behövs exempelvis för att inflationsskydda det egna kapitalet och för att finansiera investeringar och pensionsutbetalningar.

Ekonomiska marginaler behövs också för att möta konjunkturer, klara oväntade kostnader och genomföra utvecklingsinsatser. En viktig förutsättning för god ekonomisk hushållning är att bygga upp ekonomiska resurser under gynnsamma år (exempelvis genom avsättning till resultatutjämningsreserven) för att klara år med vikande ekonomi.

För en hållbar ekonomisk utveckling krävs en långsiktigt hanterbar nettokostnadsutveckling. I praktiken innebär det att takten för nettokostnaderna inte ska överstiga prognoserna för intäkter från skatter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen

Den övergripande ekonomiska inriktningen är att VGR ska ha en god resultatutveckling och finansiell kapacitet samt präglas av god ekonomisk riskhantering och kontroll. Dessa är tätt sammankopplade områden.

Ekonomiska överskott är nödvändiga för att bygga upp den finansiella kapaciteten inför kommande år, och för att säkra en god resultatutveckling krävs en effektiv hantering av uppkomna risker och kontroll över den ekonomiska utvecklingen.

Här är budgetföljsamhet och en ändamålsenlig ekonomistyrning viktiga komponenter. Den finansiella kapaciteten är bland annat betydelsefull för att VGR ska kunna betala medarbetarnas framtida pensioner och ett visst överskott i den löpande driften krävs för att investeringsutgifter inte ska leda till en allt för kraftig skuldsättning.

Finansiella mål

- Kassalikviditeten ska överstiga 100 procent
- Förvaltad pensionskapital ska på sikt täcka det totala pensionsåtagandet
- Avskrivningskostnaderna som årlig andel av intäkter från skatt, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning ska inte överstiga 6 procent under en rullande tioårsperiod
- Budgetavvikelsen ska understiga en procent

7. Ekonomitabeller

Resultaträkning

Resultaträkning (mnkr)	2024	2025	2026
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	15 150	15 529	15 917
varav riktade statsbidrag	2 700	2 754	2 809
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-78 264	-77 939	-79 504
Avskrivningar och nedskrivningar	-3 423	-3 586	-3 882
Verksamhetens nettokostnad	-66 537	-65 996	-67 469
Skatteintäkter	54 285	56 923	59 564
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	13 486	13 328	13 483
varav generella statsbidrag	6 254	6 303	6 429
Finansiella intäkter	70	70	70
Finansiella kostnader	-2 899	-1 216	-911
ÅRETS RESULTAT	-1 595	3 109	4 737

Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2024	2025	2026
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	1 196	1 337	1 445
Byggnader och Mark	26 020	27 011	27 917
Maskiner och inventarier	12 465	13 860	16 248
Finansiella anläggningstillgångar	1 051	1 085	1 120
Summa anläggningstillgångar	40 732	43 293	46 730
Bidrag till infrastruktur	358	313	268
Omsättningstillgångar			
Förråd	600	600	600
Kortfristiga fordringar	7 300	7 500	7 700
Kortfristiga placeringar	23 629	25 083	26 417
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	32 029	33 683	35 217
SUMMA TILLGÅNGAR	73 119	77 289	82 215
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	-1 595	3 109	4 737
Övrigt eget kapital	12 252	10 657	13 766
varav resultatutjämningsreserv	165	165	165
Summa eget kapital	10 657	13 766	18 503
Avsättningar			
Avsättning pensioner	36 661	38 374	39 005
Övriga avsättningar	4 380	4 230	4 080
Summa avsättningar	41 041	42 604	43 085
Skulder			
Långfristiga skulder	4 945	4 945	4 945
Kortfristiga skulder	16 476	15 975	15 683
Summa skulder	21 421	20 920	20 628
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	73 119	77 289	82 215

8. Beslutspunkter

Regionfullmäktige föreslås besluta följande.

1. Regionfullmäktige fastställer regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för 2024 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Regionfullmäktige fastställer den ekonomiska flerårsplanen för åren 2025 och 2026.
3. Regionfullmäktige fastställer i budgeten angivna prioriterade mål, fokusområden med uppdrag samt finansiella mål.
4. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2024 till 11:48 öre per skattekrona.
5. Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån investeringsram om 6000 mnkr fastställa investeringsplan och fördela låneramar för 2024.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att vid behov fastställa andra tidpunkter för uppdrag och detaljbudget.
8. Regionstyren bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fastighetsindex.
10. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om tekniska planeringsanvisningar till nämnder och styrelser för 2024, 2025 och 2026 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplan som grund.
11. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden ska senast 30 september fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till vårdens utförare för budgetåret 2024 samt för 2025 och 2026.
12. Miljö- och regionutvecklingsnämnden, Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden, och kulturnämnden ska senast 30 september 2023 fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till respektive verksamheter för åren 2024, 2025 och 2026. Andra ekonomiska frågor som påverkar annan förvaltning ska vara hanterade senast 31 augusti.
13. Nämnder och styrelser ska senast 30 november fastställa budget och verksamhetsplan för 2024 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
14. Nämnder och styrelser ska senast 30 november fastställa ekonomiska flerårsplaner och verksamhetsplaner för åren 2025 och 2026 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
15. Styrelsen för fastighet stöd och service och styrelsen för logistik ska senast den 30 september 2023 teckna serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
16. Regionstyrelsen får i uppdrag att, inom ramen för sin uppsiktspflicht, följa och granska hur styrelser och nämnder genomför sin budget för 2024 och planer för 2025 och 2026.
17. Regionfullmäktige uppdrar åt regionstyrelsen att påbörja ett utvecklingsarbete för att få mer långsiktighet i planeringen med inriktningen att fasa ut den ettåriga budgeten för utförarstyrelserna. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar ska i stället utgå från flerårsplaneringen.
18. Regionfullmäktige fastställer i övrigt i budgeten angivna mål och fokusområden samt inriktningar för 2024 samt plan för 2025–2026.